

Care*di*zo

ARTIMŲJŲ PRIEŽIŪROS PASIDALIJIMAS:

LYTIES PERSPEKTYVA

Apklausų rezultatai iš Kipro,
Bulgarijos, Graikijos ir
Lietuvos

Ataskaitos sudarytoja Jurgita Pečiurienė (MIC)

Graikijos ataskaita:

Autorė: Konstantina Iakovou (Challedu)

Redaktorės: Foteini Tzima (Challedu), Pinelopi Theodorakakou (WHEN)

Bulgarijos ataskaita:

Autorė: Ekaterina Krancheva (NBDN)

Redaktorė: Marieta Karanikova (NBDN)

Kipro ataskaita:

Autorė: Niki Syngelaki (MIGS)

Redaktorė: Maria Angeli (MIGS)

Lietuvos ataskaita:

Autorė: Jurgita Pečiūrienė (MIC)

Redaktorė: Ieva Šaduikė (MIC)

Turinys

APIE PROJEKTĄ	5
ĮVADAS	11
DEMOGRAFINIAI DUOMENYS	12
KIPRAS	14
BULGARIJA	28
GRAIKIJA	37
LIETUVA	50
IŠVADOS	59

Sutrumpinimai

BG – Bulgarija

CY – Kipras

EIGE – Europos lyčių lygybės institutas

EL – Graikija

ES – Europos Sąjunga

LT – Lietuva

MIC – Moterų informacijos centras

MIGS – Viduržemio lyčių studijų institutas (Mediterranean Institute of Gender Studies)

NBDN – Nacionalinis verslo vystymo tinklas (National Business Development Network)

NVO – nevyriausybinė organizacija

WHEN – kitaip dar Women On Top

APIE PROJEKTĄ

CAREdiZO projektas, tai inovatyvus, lyčių lygybe grįstas artimųjų priežiūros balanso skatinimas labai mažose įmonėse ir nevyriausybinėse organizacijose (NVO). Šio projekto tikslas yra mažinti lyčių nelygybę artimųjų priežiūros srityje, taikant lyčių transformacijos principus namuose, labai mažose įmonėse ir NVO bei pasitelkiant inovatyvius skaitmeninius įrankius.

Tyrimų, edukacinių žaidimų ir advokacijos veiklomis projektas siekia skatinti kultūrinio požiūrio į lytis kaitą, kuri vertintų priežiūros atsakomybes, kovotų su lyčių stereotipais ir skatintų moteris ir vyrus tolygiau dalytis neapmokamomis rūpybos atsakomybėmis. Projektas skatins labai mažas įmones ir NVO – kurios sudaro 93,5 % visų ES įmonių – diegti šeimai palankią ir darbo bei asmeninio gyvenimo balansą užtikrinančią politiką.

CAREdiZO projekto veiklos susideda iš žaidimo kūrimo, nuotolinio mokymosi kurso, tinklalaidžių, skaitmeninės platformos, į kurią tikimasi įtraukti 120 dalyvių iš visos Europos, bei sertifikavimo sistemos sukūrimo, kuri bus skirta organizacijoms skatinančioms lyčių lygybę darbo rinkoje. CAREdiZO taip pat sieks didinti visuomenės informuotumą apie neapmokamo rūpybos darbo vertę ir skatins teigiamus vaidmenų modelius, kurie laužo tradicines, su artimųjų priežiūra susijusias, lyčių normas.

Projektą įgyvendina penkių organizacijų konsorciumas iš Graikijos, Bulgarijos, Kipro ir Lietuvos, kurį koordinuoja CHALLEDU. Partneriai – WHEN Teisingumas Įgalinimas Pokyčiai (Equity Empowerment Change), Moterų informacijos centras, Viduržemio jūros lyčių studijų institutas (Mediterranean Institute of Gender Studies - MIGS) ir Nacionalinis verslo plėtros tinklas (National Business Development Network, NBDN) – kiekvienas iš jų prisideda savo išskirtine patirtimi lyčių lygybės, moterų įgalinimo ir bendruomenių įtraukimo srityse.

Projekto partneriai:

Challedu (Coordinator) - Athens, Greece, challedu.com

CHALLEDU misija – stiprinti bendruomenes ir besimokančiuosius kuriant prasmingus, novatoriškus švietimo sprendimus, kurie didina sąmoningumą, įkvepia siekti teigiamų pokyčių ir prisideda prie tvaraus, įtraukaus bei lygiaverčio pasaulio kūrimo.

CHALLEDU vizija – tvaresnis, įtraukesnis, lygesnis ir teisingesnis pasaulis, kuriame kiekvienas turi galimybę mokytis, augti ir tapti aktyviu pokyčių bendruomenėje bei visame pasaulyje kūrėju.

Pagrindinės vertybės:

Kūrybiškumas – Inovacijos – Tvarumas: remiamės kūrybiškumu ir pažangiomis technologijomis, įskaitant žaidimais grįstą mokymąsi, ir savo veiklą grindžiame 17 Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslų principais. Siekiame pertvarkyti švietimo sistemą ir kurti ilgalaikius, teigiamus bei paveikius sprendimus, kurie skatintų aplinkosaugą, socialinę teisingumą ir žmogaus teises.

Bendradarbiavimas – Įtrauktis: siekiame įtraukimo, lygybės ir prieinamumo, užtikrindami, kad kiekvienas turėtų galimybę mokytis, augti ir klestėti.

Švietimas – Įgalinimas: tikime, kad švietimas turi transformuojančią galią įgalinti asmenis ir bendruomenes, suteikiant jiems žinių, įgūdžių ir pasitikėjimo formuoti savo ateitį, prisidėti prie bendruomenės ir skatinti teigiamus pokyčius visuomenėje.

EQUITY • EMPOWERMENT • CHANGE

WHEN (former WoT)- Athens, Greece <https://when.org.gr>

WHEN yra organizacija, siekianti įgalinti moteris ir skatinti lyčių lygybę darbo rinkoje. Ji orientuojasi į individualų įgalinimą per mentorystę, mokymus, bendruomenės kūrimą, karjeros ir teisines konsultacijas, taip pat siekia teigiamų pokyčių socialinėje, darbo ir ekonominėje aplinkoje, kurioje visi augame, mokomės ir dirbame. Siekdama šių tikslų, organizacija teikia konsultacijas ir mokymus įmonėms bei organizacijoms, atlieka tyrimus, kad geriau suprastų moterų poreikius ir lyčių lygybės spragas Graikijoje, rengia siūlymus politinėms institucijoms ir kuria kampanijas, skirtas didinti informuotumą apie kliūtis, su kuriomis moterys vis dar susiduria siekdamos lygiavertio dalyvavimo viešajame gyvenime. 2024 metais organizacija įkūrė WHEN Hub – pirmąjį moterų įgalinimo ir lyčių lygybės centrą Graikijoje, kuris, be kita ko, teikia kūrybinio žaidimo paslaugas 0–12 metų vaikams, kol jų tėvai naudojasi erdve mokymuisi, darbui, ryšių kūrimui ir finansinio savarankiškumo stiprinimui.

WOMEN'S ISSUES INFORMATION CENTRE

Women's Issues Information Centre (WIIC) - Vilnius, Lithuania <https://lygus.lt/>

Moterų informacijos centras (MIC) yra viena lyderiaujančių moterų nevyriausybinų organizacijų Lietuvoje, siekianti skatinti lyčių lygybę ir teikti pagalbą asmenims, patiriantiems smurtą dėl lyties. MIC misija apima visuomenės informavimą ir švietimą lyčių lygybės klausimais, smurto dėl lyties mažinimą, lyčių politikos formavimą ir jos įgyvendinimą Lietuvoje. MIC siūlo įvairias programas ir paslaugas, tarp jų:

- Mokymų programos: organizuojame mokymus lyčių lygybės temomis įmonėms, specialistams, politikos formuotojams, jaunimui ir organizacijoms. Iš viso siūlome daugiau nei 30 skirtingų programų, pritaikytų konkrečioms poreikiams.
- Specializuotos kompleksinės pagalbos centras: teikiame nemokamą, konfidencialią ir specializuotą kompleksinę pagalbą asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje.
- Pagalbos moterims linija: 24/7 teikiame nemokamą, konfidencialią ir anoniminę emocinę pagalbą telefonu ir internetu.

Šiomis iniciatyvomis MIC siekia kurti visuomenę, kurioje lyčių lygybė yra norma ir visi žmonės yra apsaugoti nuo smurto ir diskriminacijos.

National Business Development Network (NBDN) - Sofia, Bulgaria

<https://nbdn-bg.org/>

Nacionalinis verslo plėtros tinklas (NBDN) organizacija vienijanti 42 verslo centrus ir verslo inkubatorius, įsteigta įgyvendinant JOBS projektą, padedant Bulgarijos darbo ir socialinės politikos ministerijai bei vietos savivaldybėms.

NBDN misija – kurti naują verslumo kultūrą, gerinti gyvenimo lygį įvairiomis smulkaus ir vidutinio verslo plėtros rėmimo formomis bei užtikrinti didesnes įsidarbinimo galimybes kaimo vietovėse ir ekonomiškai silpnuose Bulgarijos regionuose.

NBDN padeda savo nariams rengti ir įgyvendinti tarptautinius projektus užimtumo skatinimo, šalies smulkių ir vidutinių įmonių konkurencingumo didinimo, profesinio mokymo ir perkvalifikavimo srityse, ypač turizmo, žemės ūkio, aplinkos apsaugos ir kituose sektoriuose.

NBDN teikia aukštos kokybės paslaugas, kurios stiprina verslumą ir vietos ekonomiką, gerina piliečių gyvenimo kokybę, saugo ir puoselėja vietos, regiono ir nacionalinį kultūrinį bei gamtinį paveldą.

NBDN taip pat priklauso Profesinio mokymo centras, įkurtas 2003 m. kaip mokymo įstaiga profesiniam mokymui teikti, turintis Nacionalinės profesinio mokymo agentūros licenciją.

Centras siūlo mokymus 28 profesinėse srityse, 95 specialybėse ir 179 profesijose, įskaitant verslumą, vadybą, rinkodarą, žemės ūkį, turizmą, informacines ir komunikacijos technologijas, asmeninius gebėjimus ir kt.

MEDITERRANEAN INSTITUTE OF GENDER STUDIES

Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS) - Nicosia, Cyprus

<https://medinstgenderstudies.org/>

Viduržemio jūros lyčių studijų institutas (MIGS) yra NVO, susijusi su Nikosijos universitetu, kuri dirba socialinėse, politinėse bei ekonominėse srityse, susijusiose su lyčių lygybės klausimais, ypač Viduržemio jūros regione. Institutas pripažįsta, kad moterys patiria daugiasluksnę diskriminaciją, kuri pasireiškia įvairiomis formomis, ir yra pasiryžęs šią diskriminaciją naikinti pasitelkdamas tyrimus ir analizę iš feministinės bei lyčių lygybės perspektyvos, advokaciją ir lobistinę veiklą, taip pat mokymus, konferencijas ir kitas veiklas.

Per daugiau nei du dešimtmečius MIGS nuosekliai įgyvendino projektus, skirtus: moterų dalyvavimo politiniuose ir viešuosiuose sprendimų priėmimo procesuose stiprinimui; pilietinės visuomenės telkimui ir lyčių lygybės prioritetams skatinti; pilietinio aktyvumo skatinimui tarp įvairių moterų grupių, įskaitant migrantės. MIGS taip pat atlieka tyrimus ir analizes Europos ir tarptautinių institucijų, tokių kaip UNHCR, Europos Taryba, Europos Parlamentas, Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) ir kt. užsakymu.

MIGS, būdamas vienintelė nepriklausoma feministinė NVO Kipre, išlieka moterų teisių aktyvizmo priešakyje, atlieka svarbų strateginį vaidmenį išlaikant lyčių lygybės klausimus politinėje darbotvarkėje ir yra aktyvus daugelio pilietinės visuomenės tinklų ir patariamųjų organų narys nacionaliniu bei Europos lygmeniu.

Įvadas

Šioje ataskaitoje pristatomi apklausos, kurios tikslas buvo suprasti, kaip artimųjų priežiūros atsakomybės pasiskirsto tarp moterų ir vyrų, ypač dirbančių labai mažose įmonėse ir NVO, rezultatai. Analizuojant lyčių, užimtumo ir priežiūros sankirtą, tyrimas atskleidžia artimaisiais besirūpinančių kasdienybę, jų patiriamas struktūrines kliūtis, taip pat kultūrinės normas, kurios vis dar formuoja lyčių vaidmenis.

Apklausa buvo atlikta siekiant išnagrinėti lyčių skirtumus priežiūros atsakomybėse bei tai, kaip šie skirtumai susiję su užimtumo sektoriumi, veiklos tipu, darbuotojų skaičiumi – t. y. įmonės ar organizacijos dydžiu, su kokiais sunkumais susiduriama ir kokios jų priežastys nacionaliniu lygmeniu. Vienas pagrindinių tikslų buvo išanalizuoti požiūrį į lyčių skirtumus rūpyboje Graikijoje, Bulgarijoje, Kipre ir Lietuvoje, taip pat – priežiūros paslaugų prieinamumą ir naudojimąsi jomis. Taigi, tyrimas siekia suprasti, kaip priežiūros atsakomybės yra valdomos nacionaliniu lygmeniu ir atskleisti lyčių skirtumus šioje srityje.

Apklausa buvo sudaryta iš 19 klausimų su atsakymų variantais ir suskirstyta į tris dalis. Šiose dalyse buvo renkama bendra informacija apie dalyvius (lytis, užimtumo sektorius ir tipas), duomenys apie jų atliekamus priežiūros darbus bei apie jų įsitikinimus susijusius su lyčių vaidmenimis rūpybos srityje. Atrankos tikslas buvo pasiekti bent po 25 vyrus ir 25 moteris, turinčius rūpybos pareigų.

Šio tyrimo metu surinkti duomenys apie tai, kaip priežiūros atsakomybės pasiskirsto tarp vyrų ir moterų, dirbančių labai mažose įmonėse ir NVO. Taip pat analizuojami sunkumai, su kuriais asmenys susiduria derindami darbą ir artimųjų priežiūrą, bei vyraujantys požiūriai ir įsitikinimai apie lyčių vaidmenis rūpybos srityje.

Respondentų rinkimui buvo naudojami keli metodai: apklausa buvo platinama el. paštu ir asmeninėmis žinutėmis, ja taip pat buvo dalijamasi socialiniuose tinkluose. Atrankos metodai apėmė stratifikacinę atranką pagal lytį ir priežiūros atsakomybes, patogiąją atranką per asmeninius tinklus bei savanorišką atranką – dalyviai savarankiškai pasirinko atsakyti į apklausą ją pamatę internete.

Ataskaitos struktūra atitinka apklausos struktūrą. Pirmoje dalyje pateikiama bendra nacionalinių apklausų dalyvių demografinė apžvalga. Antroje dalyje pristatomi nacionaliniai tyrimai, analizuojantys priežiūros atsakomybes ir požiūrį į lyčių vaidmenis šioje srityje. Ataskaitą apibendrina pagrindinės įžvalgos iš visų dalyvavusių šalių.

Ataskaita atskleidžia ne tik lyčių skirtumų rūpyboje mastą, bet ir pačių žmonių, kurie tai patiria, požiūrį bei lūkesčius. Tai kvietimas veikti politikos formuotojams, darbdaviams ir bendruomenėms – pripažinti, kad artimųjų priežiūra yra bendra atsakomybė, ir kurti sistemas, kurios palaikytų visus prižiūrinčius asmenis – nepriklausomai nuo jų lyties.

Demografiniai duomenys

Lentelė Nr. 1. Respondentų skaičius šalyse

Šalis	Visų respondentų skaičius	Respondentų skaičius pagal lytį			
		Vyrų		Moterys	
		No.	%	No.	%
Graikija	87	28	32,2%	59	67,8%
Bulgarija	53	26	49,1%	27	50,9 %
Kipras	88	32	36 %	56	64%
Lietuva	75	25	33,3 %	50	66,7 %

Graikijoje iš viso apklausti 87 asmenys. Iš jų 28 buvo vyrai (32,2 %) ir 59 moterys – (67,8 %).

Bulgarijos apklausoje dalyvavo 53 respondentai. Iš jų 26 vyrai (49,1 %) ir 27 moterys (50,9 %).

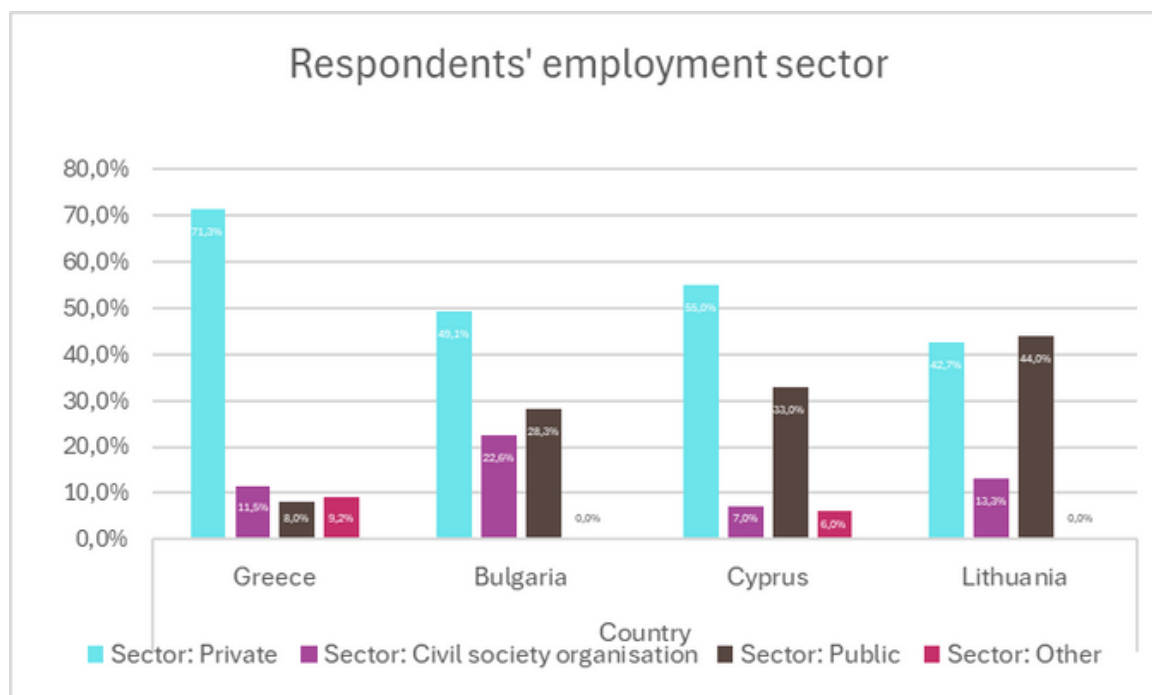
Kipre iš viso apklausti 88 asmenys. Iš jų 32 vyrai, sudarantys 36 %, ir 56 moterys – 64%.

Lietuvoje apklausoje dalyvavo 75 respondentai. Iš jų 25 vyrai (33,3 %) ir 50 moterų (66,7 %).

Diagrama Nr. 1. Užimtumo sektoriai

Iš kairės į dešinę: privatus sektorius; NVO; viešasis sektorius; kita

Iš kairės į dešinę: Graikija; Bulgarija; Kipras; Lietuva

Visose šalyse dauguma respondentų dirba privačiame sektoriuje, po jo seka viešasis sektorius ir NVO. Graikijos respondentai išsiskiria didžiausia koncentracija privačiame sektoriuje (71,3 %), tuo tarpu Bulgarijoje ir Kipre taip pat dominuoja privatus sektorius, tačiau čia didesnė dalis dirba viešajame sektoriuje ir NVO. Lietuva išsiskiria beveik vienodu pasiskirstymu tarp viešojo ir privataus sektorių.

Kipras

1. Apklausos respondentų demografiniai duomenys

- Darbuotojų skaičius:
 - 53% daugiau nei 100 žmonių
 - 26% iki 10 žmonių
 - 10% 11-50 žmonių
 - 7%, 51-100 žmonių
 - 3% - nežino
- Darbo pobūdis:
 - Pilnu etatu - 89%
 - Nepilnu etatu - 11%

2. Apklausos rezultatai ir pagrindinės išvalgos

Pagrindinės išvalgos, tendencijos ir dėsningumai:

- Kas dažniau rūpinasi artimųjų priežiūra?
 - Moterys atlieka daugiau neapmokamų rūpybos darbų nei vyrai, ypač emocinio palaikymo, vizitų planavimo, valymo, maisto gaminimo ir apsipirkimo srityse.
 - Vyrai dažniausiai padeda apsipirkdami, vežiodami vaikus ar padėdami jiems su namų darbais, tačiau jokioje srityje neperima rūpinimosi vaidmens iš moterų.
- Kas praleidžia daugiau laiko rūpindamasis kitais?
 - Moterys skiria žymiai daugiau laiko kitų priežiūrai nei vyrai:
 - 19 moterų nurodė, kad priežiūros atsakomybėms skiria daugiau nei 40 valandų per savaitę.
 - Tik 4 vyrai nurodė tą patį.
- Užimtumas ir priežiūros atsakomybės:
 - Darbas pilnu etatu riboja abiejų lyčių galimybes skirti laiko rūpybai.
 - Moterys dažniau patiria neigiamas pasekmes, tokias kaip:
 - Karjeros galimybių sumažėjimas, perdegimas, finansinis spaudimas.
 - Didesnė tikimybė keisti darbą, mažinti darbo valandas ar jo visai atsisakyti dėl priežiūros pareigų.

- Vyrų dažniausiai nurodo jaučiantys emocinį ir finansinį spaudimą, tačiau rečiau patiria karjeros pokyčius.
- Moterų karjeros pasirinkimai labiau priklauso nuo priežiūros pareigų nei vyrų.

Naudojimasis paslaugomis:

Vaikų priežiūros paslaugos:

- Vaikai iki 4,5 metų:
 - Didelis darželių ir ikimokyklinių įstaigų naudojimas tarp prižiūrinčiųjų, turinčių mažų vaikų; paslaugomis naudojasi kasdien.
 - Seneliai atlieka svarbų vaidmenį prižiūrint mažamečius vaikus – dažnai padeda kelis kartus per savaitę.
- Mokyklinio amžiaus vaikai:
 - Vaikų lankančių mokyklą priežiūrai retai naudojamos formalios paslaugos; dauguma nurodo, kad niekada nesinaudoja popamokinėmis programomis ar samdomais specialistais.
 - Dažniausiai naudojama neformali pagalba – seneliai ir kiti suaugusieji, nors ir šia pagalba naudojasi palyginus retai.

Suaugusiųjų priežiūros paslaugos:

- Tėvai ar vyresnio amžiaus artimieji:
 - Dauguma suaugusiųjų priežiūros paslaugų, ypač institucinė priežiūra ir dienos centrai, naudojamos retai arba visai nenaudojamos.
 - Dažniausiai pasitaikančios, bet vis tiek retai naudojamos – privati priežiūra namuose ir slaugytojų vizitai.
- Šeimos nariai su negalia / ligomis:
 - Jokia suaugusiųjų priežiūros paslauga nėra naudojama dažnai ar kasdien.

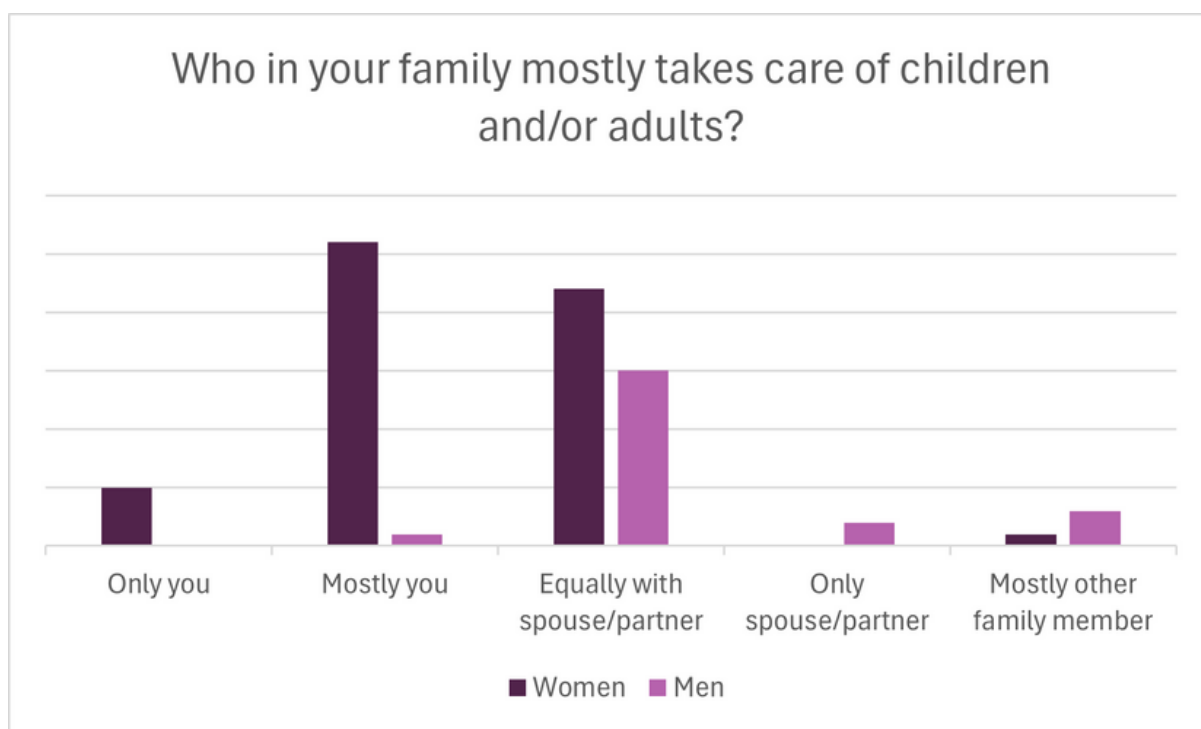
- Asmenys, prižiūrintys šeimos narius su negalia ar ligomis, nurodo minimalų arba visišką paslaugų nenaudojimą; tik vienas asmuo nurodė kartais kviečiantis slaugytoją į namus.
- Požiūris į lyčių skirtumus rūpybos srityje:
 - 91 % apklaustųjų mano, kad priežiūros atsakomybės tarp vyrų ir moterų pasiskirsto netolygiai.
 - Dauguma sutinka, kad abi lytys turėtų dalytis atsakomybe, tačiau pripažįsta esamą disbalansą.
 - Dauguma yra neutralūs arba sutinka, kad darbdaviai yra mažiau tolerantiški ar palaikantys vyrus prižiūrinčius artimuosius, palyginus su moterimis.
- Nelygaus rūpinimosi tarp vyrų ir moterų priežastys:
 - Pagrindinės įvardytos priežastys:
 - Socialinės normos ir tradicijos
 - Nepakankama palaikymo struktūra / paslaugų trūkumas
 - Šiems veiksniams dažniausiai pritaria tiek vyrai, tiek moterys.
- Siūlomi sprendimai mažinti skirtumus tarp lyčių:
 - Dalyvių išskirtos pagrindinės rekomendacijos:
 - Skatinti vyrus daugiau prisidėti prie artimųjų priežiūros
 - Užtikrinti prieinamas ir įperkamas priežiūros paslaugas
 - Siūlyti lankstesnes darbo formas
 - Diegti šeimai palankius darbo politikos sprendimus
 - Užtikrinti vienodas tėvystės atostogų galimybes
 - Moterys akcentuoja poreikį geresniam paslaugų prieinamumui, tuo tarpu abi lytys palaiko didesnę vyrų įsitraukimą į rūpybą.

3. Artimųjų priežiūros atsakomybės

3.1. Asmenys, kuriems reikalinga priežiūra

Dauguma apklausos dalyvių (74 %) turi priežiūros atsakomybių – daugiausia prižiūri mokyklinio amžiaus vaikus, o po jų – vaikus iki 4,5 metų amžiaus.

Diagrama Nr. 2. Kas jūsų šeimoje dažniausiai rūpinasi vaikais ir (arba) suaugusiaisiais?
Iš kairės į dešinę: Tik jūs; Daugiausiai jūs; Lygiomis dalimis su partneriu/sutuoktiniu; Tik sutuoktinis/partneris; Daugiausiai kiti šeimos nariai
Tamsi spalva - moterys; šviesi - vyrai (galioja visoms diagramoms)

Paklausus, kas šeimoje dažniausiai prižiūri vaikus ir (ar) suaugusiuosius, respondentų atsakymai parodė, kad dauguma moterų didžiąją dalį priežiūros atsakomybių prisiima pačios, o po to – dalijasi jomis su sutuoktiniu ar partneriu. Tuo tarpu dauguma vyrų nurodė, kad priežiūros atsakomybės dalijasi lygiomis dalimis su sutuoktine/partnere arba, kad daugiausia atsakomybės prisiima kitas šeimos narys.

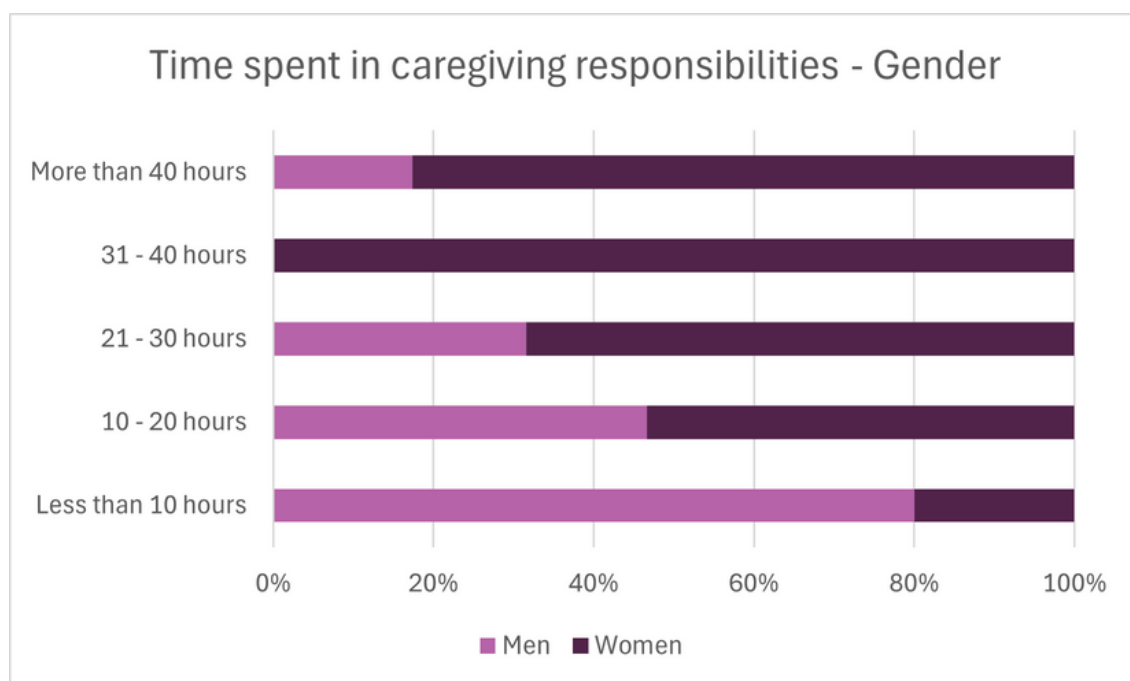
Atsakymų pasiskirstymas pagal lytį (proc.):

- Tik jūs: vyrai – 0 %, moterys – 9,4 %
- Daugiausia jūs: vyrai – 4,7 %, moterys – 48,1 %
- Lygiomis dalimis su partneriu/sutuoktiniu: vyrai – 71,4 %, moterys – 40,7 %
- Tik sutuoktinis/partneris: vyrai – 9,5 %, moterys – 0 %
- Daugiausia kiti šeimos nariai: vyrai – 14,4 %, moterys – 1,8 %

3.2. Iššūkiai ir atsakomybės

Diagrama Nr. 3. Laikas, praleistas vykdant priežiūros darbus, atsižvelgiant į lytį

Iš viršaus į apačią: Daugiau nei 40 val.; 31-40 val.; 21-30 val.; 10-20 val.; mažiau nei 10 val.

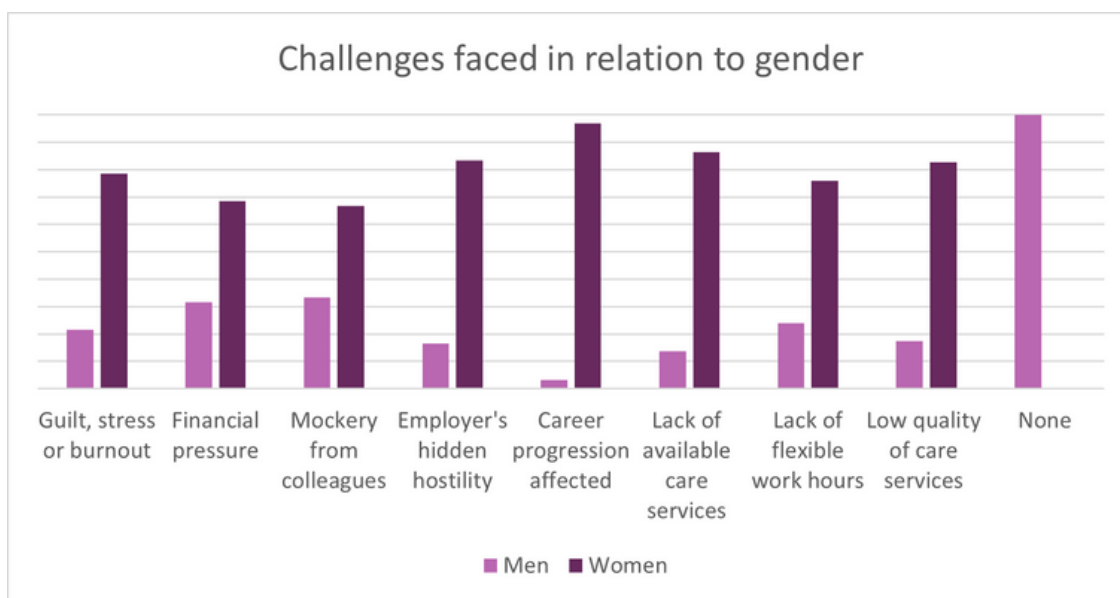

Paklausus apie artimųjų priežiūrai skirtą laiką per savaitę, respondentų atsakymai parodė, kad moterys priežiūros atsakomybėms skiria daugiau laiko nei vyrai. Dauguma vyrų nurodė, kad priežiūrai skiria mažiau nei 10 valandų, o dauguma moterų – daugiau nei 40 valandų per savaitę. Vyrai dažniausiai nurodė skiriantys 10–20 valandų, o moterys – daugiau nei 40 valandų. Tiek vyrai, tiek moterys panašiai pasiskirstė 10–20 val. ir 21–30 val. per savaitę kategorijose, tačiau tik moterys nurodė skiriančios 31–40 valandų.

Laiko pasiskirstymas pagal lytį (proc.):

- Mažiau nei 10 valandų: vyrai – 19 %, moterys – 1 %
- 10–20 valandų: vyrai – 33,5 %, moterys – 15 %
- 21–30 valandų: vyrai – 28,5 %, moterys – 25 %
- 31–40 valandų: vyrai – 0 %, moterys – 23 %
- Daugiau nei 40 valandų: vyrai – 19 %, moterys – 36 %

Diagrama Nr. 4. Iššūkiai su kuriais susiduriama, atsižvelgiant į lytį
Iš kairės į dešinę: Kaltės jausmas, stresas arba perdegimas, Finansinis spaudimas, Kolegų užgauliojimai, Netiesioginis darbdavio priešiškus, Poveikis karjerai, Vaikų/saugusių asmenų priežiūros ir (ar) globos paslaugų trūkumas, Lanksčių darbo galimybių trūkumas, Prasta priežiūros paslaugų kokybė

Paklausus apie iššūkius, susijusius su artimųjų priežiūra, su kuriais susiduria respondentai, atsakymai, palyginus moterų ir vyrų patirtis, parodė, kad moterys susiduria su visais išvardytais iššūkiais dažniau nei vyrai. Tai ypač akivaizdu kalbant apie karjeros galimybių ribojimą, taip pat neigiamą darbdavių požiūrį ir priežiūros paslaugų trūkumą.

Tik vyrai pasirinko atsakymą, jog nesusiduria su jokiais iššūkiais, o tai rodo, kad moterys patiria iššūkius įvairiose situacijose ir dėl įvairių priežasčių, net ir mažesniu mastu.

Iššūkiai dėl priežiūros atsakomybių – atsakymų pasiskirstymas pagal lytį (proc.):

- Kaltė, stresas ar perdegimas: vyrai – 21,5 %, moterys – 78,5 %
- Finansinis spaudimas: vyrai – 31,5 %, moterys – 68,5 %
- Kolegų pašaipos: vyrai – 33,3 %, moterys – 66,7 %
- Paslėptas darbdavio priešiškumas: vyrai – 16,6 %, moterys – 83,4 %
- Karjeros siekių ribojimai: vyrai – 3,2 %, moterys – 96,8 %
- Priežiūros paslaugų trūkumas: vyrai – 13,7 %, moterys – 86,3 %
- Lankstaus darbo laiko trūkumas: vyrai – 24 %, moterys – 76 %
- Žema paslaugų kokybė: vyrai – 17,3 %, moterys – 82,7 %
- Nesusiduria su iššūkiais: vyrai – 100 %, moterys – 0 %

Apie atliekamus rūpybos darbus:

Moterys dažniau nei vyrai atlieka visus priežiūros darbus, ypač: planavimą ir organizavimą, valymą ir skalbimą, maisto ruošimą, maudymą ir rengimą.

Rūpybos darbų pasiskirstymas pagal lytį (proc.):

- Maisto ruošimas: vyrai – 20,4 %, moterys – 79,6 %
- Apsipirkimas: vyrai – 29 %, moterys – 71 %
- Emocinė parama: vyrai – 22,6 %, moterys – 77,4 %
- Medicininė pagalba: vyrai – 24,6 %, moterys – 75,4 %
- Vizitų organizavimas: vyrai – 13,7 %, moterys – 86,3 %
- Finansų tvarkymas: vyrai – 31,1 %, moterys – 68,9 %
- Vaikų priežiūra: vyrai – 25,5 %, moterys – 74,5 %
- Vežimas į mokyklą, pagalba su namų darbais: vyrai – 27,3 %, moterys – 72,7 %
- Valymas ir skalbimas: vyrai – 16,3 %, moterys – 83,7 %
- Maitinimas / maudymas / apdangymas: vyrai – 20,4 %, moterys – 79,6 %

Karjeros pokyčiai dėl priežiūros atsakomybių:

Moterys dažniau keičia darbą arba išeina iš darbo tam, kad galėtų rūpintis artimaisiais, o vyrai dažniau tiesiog sumažina darbo valandas arba nurodo, kad priežiūra neturėjo įtakos jų darbui.

Karjeros pokyčiai pagal lytį (proc.):

- Taip, pakeičiau darbą: vyrai – 8,3 %, moterys – 91,6 %
- Taip, sumažinau darbo laiką: vyrai – 30 %, moterys – 70 %
- Taip, išėjau iš darbo: vyrai – 13 %, moterys – 86,6 %
- Nebuvo pokyčių: vyrai – 34,2 %, moterys – 65,7 %

Galiausiai, paklausus, kiek jų karjeros raidai įtakos turėjo priežiūros pareigos, ir ypač lyginant vyrus ir moteris, rezultatai rodo, kad moterų karjerai priežiūros atsakomybės daro didesnę įtaką nei vyrų. Atsakant „šiek tiek“, vyrų ir moterų atsakymai yra panašūs. Atsakymai rodo, kad apskritai moterų karjerai priežiūros pareigos daro didesnę įtaką nei vyrų.

Įtaka karjeros pažangai pagal lytį (proc.):

- Taip, reikšmingai paveikė karjerą: vyrai – 33,5 %, moterys – 52,8 %
- Šiek tiek: vyrai – 38 %, moterys – 37,8 %
- Įtakos neturėjo: vyrai – 28,5 %, moterys – 9,4 %

4. Naudojimasis priežiūros paslaugomis

4.1 Vaikų priežiūros paslaugos

Respondentų buvo klausama, kaip dažnai per savaitę jie naudojami vaikų priežiūros paslaugomis, turint galimybes rinktis tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigos, pailgintos dienos programos, dienos centro, slaugytojos ar socialinio darbuotojo, privačios auklės, namų ūkio pagalbininkų, senelių ar kitų giminių bei kitų suaugusiųjų. Dalyvių atsakymai parodė šiuos rezultatus:

Vaikus iki 4,5 metų prižiūrintys asmenys daugiausiai nurodė, kad didžioji dalis jų niekada nesinaudojo slaugytojos ar socialinio darbuotojo paslaugomis, tuo tarpu dažniausiai kasdien naudojosi dienos centru ir pailginta dienos programa. Toliau daugiausiai naudotos paslaugos buvo ikimokyklinio ugdymo įstaiga kasdien ir seneliai kelis kartus per savaitę.

Mokyklinio amžiaus vaikus prižiūrintys asmenys daugiausiai nurodė, kad jie niekada nesinaudojo pailginta dienos programa, slaugytojos ar socialinio darbuotojo paslaugomis. Svarbu paminėti, kad dauguma atsakymų rodė, jog šios paslaugos niekada nebuvo naudojamos, išskyrus senelius, kurių pagalba retkarčiais yra pasinaudojama. Priešingai, daugiausiai naudotasi „kitų suaugusiųjų“ pagalba, rečiau naudojamos namų ūkio pagalbininkais (kartą per savaitę), ikimokyklinio ugdymo įstaiga kasdien.

4.2 Suaugusiųjų priežiūros paslaugos

Dėl suaugusiųjų priežiūros paslaugų naudojimo respondentų buvo klausama, kaip dažnai per savaitę jie naudojami suaugusiųjų priežiūros paslaugomis, galint pasirinkti šias atsakymų galimybes: ilgalaikė priežiūra privačioje įstaigoje, ilgalaikė priežiūra valstybinėje įstaigoje, dienos centras, slaugytojos, lankančios namuose, socialiniai darbuotojai, lankantys namuose, ir privačios priežiūros paslaugos namuose. Dalyvių atsakymai parodė šiuos rezultatus:

Tie, kurie rūpinasi tėvais ar kitais vyresnio amžiaus asmenimis, daugiausiai nurodė, kad dauguma paslaugų niekada nebuvo naudojamos, ypač ilgalaikė priežiūra valstybinėje įstaigoje, ilgalaikė priežiūra privačioje įstaigoje, dienos centrai ir socialiniai darbuotojai, lankantys namuose.

Priešingai, labiausiai naudotos paslaugos buvo privačios priežiūros paslaugos namuose, tačiau vistiek retai, kaip ir slaugytojos, lankančios namuose. Jokia paslauga nebuvo naudojama dažnai ar kasdien. Dauguma tų, kurie rūpinasi šeimos nariais su negalia ar ligomis, nurodė, kad jie niekada nesinaudojo jokiais paslaugomis. Tik vienas dalyvis nurodė, kad retai naudojami slaugytojos paslaugomis namuose.

5. Įsitikinimai ir požiūriai

Diagrama Nr. 5. Ar manote, kad priežiūros atsakomybės tarp vyrų ir moterų pasiskirsto vienodai?

Mėlyna spalva - taip; violetinė - ne

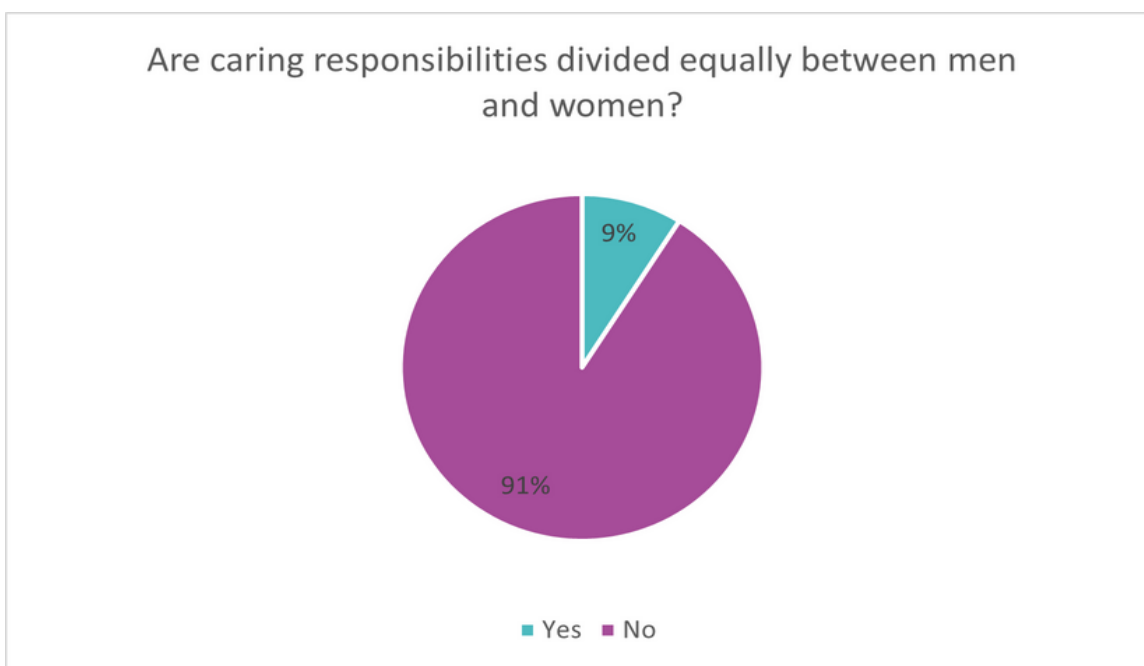
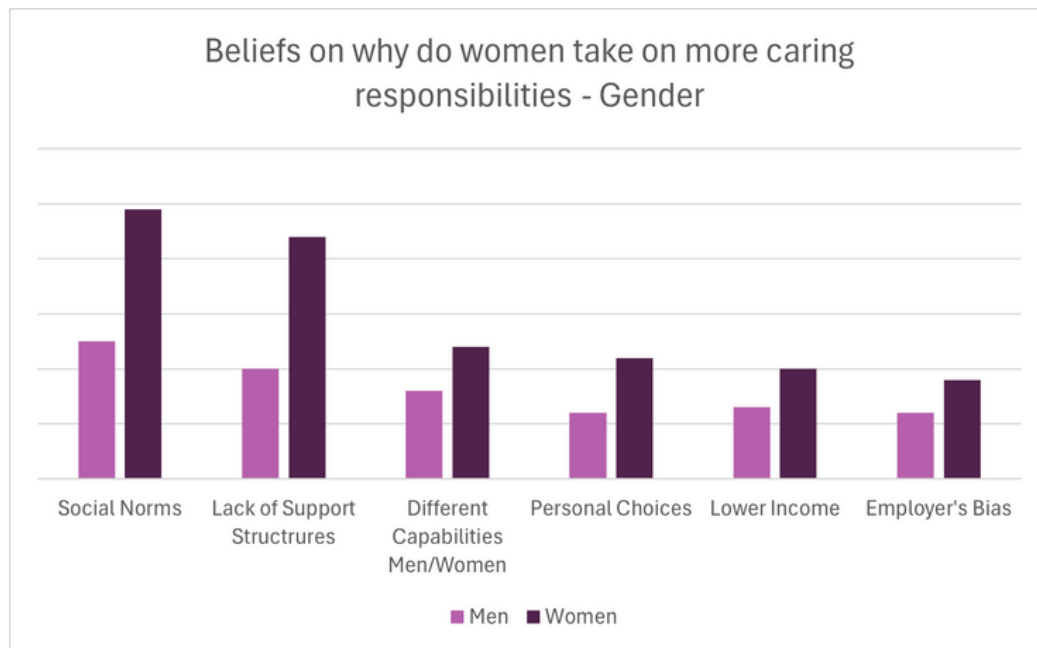

Diagrama Nr. 6. Įsitikinimai, kodėl moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių, pagal lytį

Iš kairės į dešinę: Socialinės normos / tradicijos; Paslaugų trūkumas (vaikų, vyresnio amžiaus žmonių priežiūros, ilgalaikės priežiūros); Skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai; Asmeninis pasirinkimas; Mažesnis moterų darbo užmokestis ir (arba) pajamos; Darbdavių šališkumas

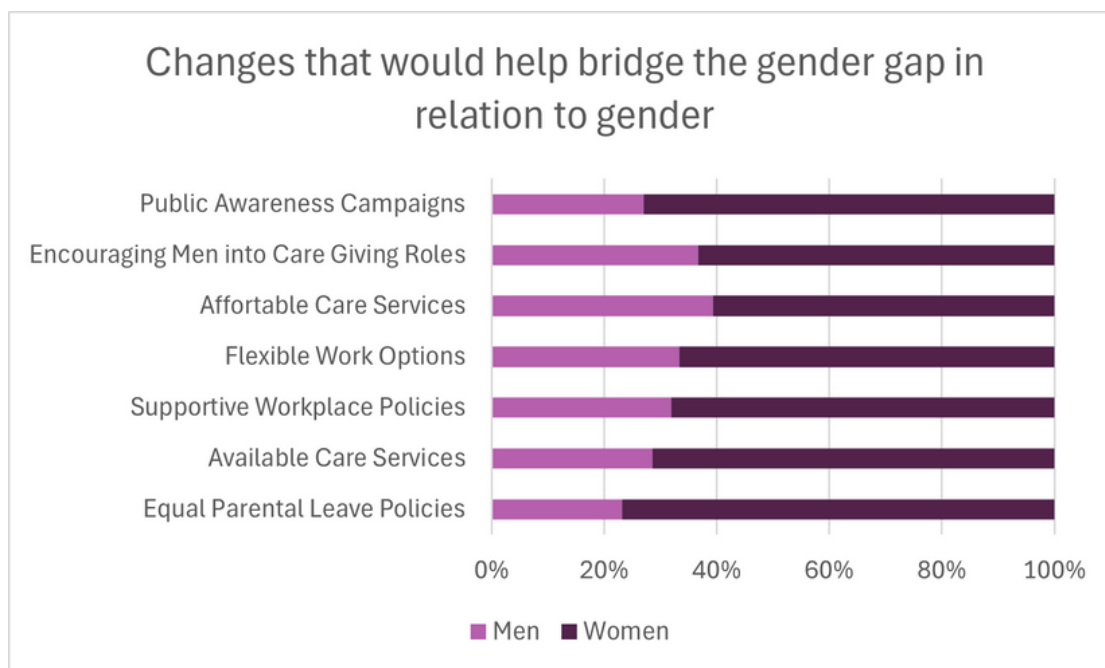

Paklausus apie respondentų nuomonę, kodėl moterys dažniau prisiima daugiau priežiūros atsakomybių, dauguma dalyvių nurodė, kad nelygybė tarp vyrų ir moterų rūpybos srityje kyla dėl socialinių normų ir tradicijų, taip pat dėl nepakankamų pagalbos struktūrų. Tiek moterys, tiek vyrai dažniausiai įvardijo šias dvi priežastis, o jų požiūriuose nebuvo pastebėta reikšmingų skirtumų.

Diagrama Nr. 7. Kas galėtų padėti užtikrinti vienodą priežiūros atsakomybių pasiskirstymą tarp lyčių?

Iš viršaus į apačią: Visuomenės informavimo kampanijos apie vienodą šeimos pareigų dalijimąsi; Vyrų skatinimas priimti daugiau pareigų prižiūrint šeimos narius; Įperkamos priežiūros paslaugos; Lankstesnės darbo galimybės abiem lytims; Palanki darbo vietos politika; Prieinamos priežiūros paslaugos; Vienoda vaiko priežiūros atostogų politika moterims ir vyrams

Paklausus, kokie pokyčiai, respondentų manymu, padėtų mažinti lyčių skirtumus priežiūros srityje, dauguma apklausos dalyvių nurodė, kad labiausiai padėtų vyrų įgalinimas priimti daugiau priežiūros atsakomybių, po to – užtikrinti finansiškai prieinamas priežiūros paslaugas, ir trečia – suteikti lankstesnes užimtumo galimybes (įskaitant darbo valandas) tiek vyrams, tiek moterims. Dalyviai taip pat išskyrė šeimai palankias darbo vietos politikos priemones ir vienodas tėvystės atostogų sąlygas vyrams ir moterims.

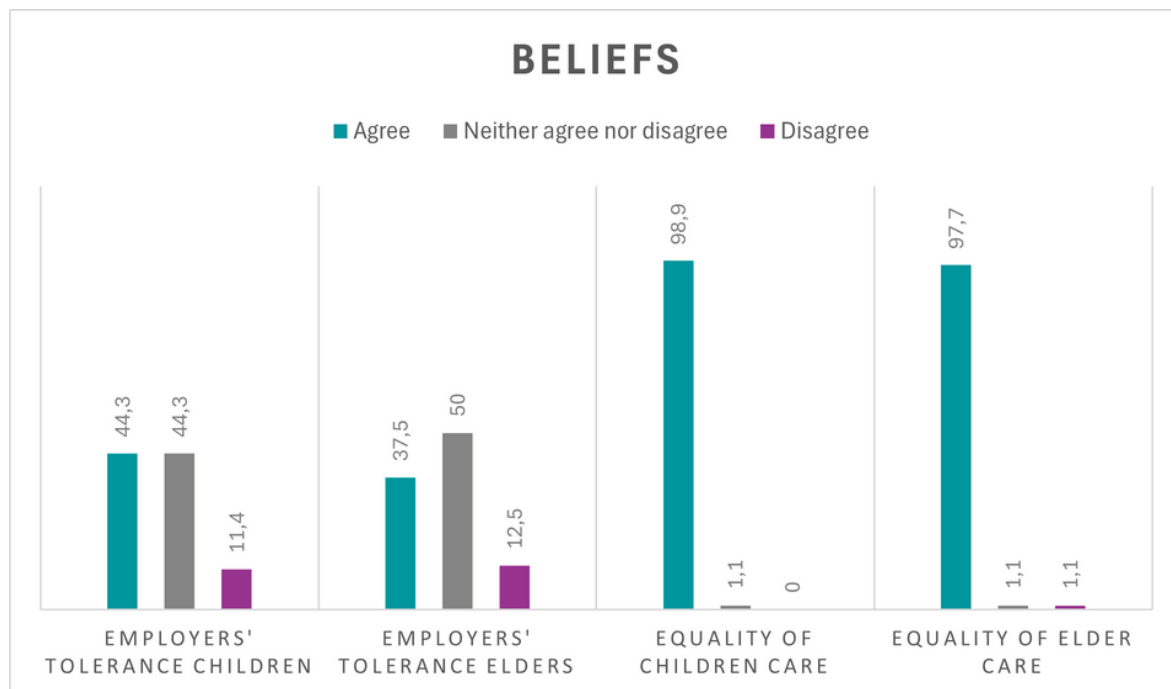
Kalbant apie lyties aspektą, dauguma vyrų kaip vieną svarbiausių pokyčių įvardijo prieinamas priežiūros paslaugas, taip pat vyrų skatinimą įsitraukti į rūpybą. Dauguma moterų pabrėžė vienodas tėvystės atostogų sąlygas, prieinamas paslaugas ir visuomenės informavimo kampanijas kaip svarbiausius pokyčius, galinčius padėti mažinti lyčių nelygybę priežiūros srityje.

Tai rodo, kad vyrai pripažįsta poreikį įsitraukti į rūpybą, o moterys, nors ir įvardija tą patį, daugiau dėmesio skiria visuomenės informavimui apie priežiūros našta, kuri neproporcingai tenka moterims, tačiau tiesioginis vyrų skatinimas imtis atsakomybės moterų minimas rečiau.

Diagrama Nr. 8. Įsitikinimai susiję su darbdavio tolerancija ir vienodu priežiūros atsakomybių pasidalijimu

Iš kairės į dešinę: Darbdaviai Lietuvoje mažiau pakantūs vyrams, kurie išeina vaikų priežiūros atostogų, ar susimažina darbo krūvį dėl vaikų priežiūros, nei moterims; Darbdaviai Lietuvoje yra mažiau pakantūs vyrams, kurie išeina atostogų ar susimažina darbo krūvį dėl negalinių savimi pasirūpinti suaugusių asmenų priežiūros, nei tai darančioms moterims; Šeimoje (partnerystėje) tiek vyras, tiek moteris turi vienodai rūpintis vaikais; Šeimoje ir (arba) partnerystėje, tiek vyras, tiek moteris turi vienodai rūpintis negalintisiais savimi pasirūpinti suaugusiais asmenimis

Mėlyna - sutinku; pilka - nei sutinku, nei nesutinku, violetinė - nesutinku

Paklausus dalyvių nuomonės apie darbdavių toleranciją vyrams ir moterims, turintiems priežiūros atsakomybių ir besirūpinantiems vaikais ir (ar) suaugusiais, taip pat apie tai, ar vyrai ir moterys turėtų vienodai dalintis vaikų ir suaugusiųjų priežiūra poroje, atsakymai pasiskirstė įvairiai.

Kai buvo klausiama, ar darbdavių tolerancija vyrams prižiūrintiems vaikus yra mažesnė nei moterims, dauguma dalyvių sutiko arba išliko neutralūs. Taip pat, kai buvo klausiama apie darbdavių toleranciją vyrams, prižiūrintiems suaugusiuosius, dauguma dalyvių taip pat liko neutralūs, tačiau nemaža dalis pritarė, pasirinkdami, kad, jų manymu, darbdaviai rodo mažesnę toleranciją vyrams abiem atvejais, pabrėždami lūkestį, kad šias atsakomybes turi prisiimti moterys.

Klausimu, ar poroje vyrai ir moterys turėtų vienodai dalintis vaikų ir suaugusiųjų priežiūros atsakomybėmis, atsakymai buvo labai panašūs – dauguma dalyvių sutiko, o tik nedidelė dalis išliko neutrali. Išimtis buvo suaugusiųjų/vyresnio amžiaus žmonių priežiūra – keletas dalyvių nesutiko, pasirinkdami, kad, jų manymu, poroje vyrai ir moterys neturėtų vienodai rūpintis vyresniais šeimos nariais, tačiau nebuvo aišku, ar jie mano, kad vienas iš partnerių turėtų prisiimti daugiau atsakomybės, ir kodėl. Procentai: iš tų, kurie nesutiko su pirmuoju teiginiu – 44,4 % buvo vyrai, 55,5 % moterys; o iš tų, kurie nesutiko su antruoju teiginiu – 45,4 % vyrai, 54,5 % moterys.

Išvados

Rezultatai atskleidžia ryškų lyčių skirtumą rūpybos srityje Kipre. Visose nagrinėtose srityse – užduočių pasiskirstyme, priežiūrai skirtame laike, poveikyje profesiniam gyvenimui, priežiūros paslaugų naudojime ir visuomenės požiūriuose – moterys nuosekliai prisiima neproporcingai didesnę priežiūros našą. Moterys ne tik atlieka daugiau priežiūros užduočių, ypač susijusių su emocine priežiūra, bet ir skiria žymiai daugiau valandų per savaitę šiai veiklai nei vyrai. Be to, priežiūros atsakomybės daro reikšmingą ir dažnai neigiamą įtaką moterų profesiniam gyvenimui – daugelis jų keičia karjeros kryptį, mažina darbo valandas arba visiškai palieka darbo rinką dėl priežiūros pareigų.

Šis netolygus pasiskirstymas aiškiai matomas iš dalyvių atsakymų – net 91 % mano, kad priežiūros atsakomybės tarp lyčių nėra paskirstytos vienodai, o pagrindinėmis to priežastimis įvardijamos įsitvirtinusios socialinės normos ir nepakankama paramos infrastruktūra. Šią nelygybę Kipre dar labiau gilina ribotos ir brangios priežiūros paslaugos, kas apsunkina šeimas, o ypač moteris.

Dalyviai kolektyviai įvardijo pagrindines pokyčių kryptis, tokias kaip didesnio vyrų įsitraukimo į priežiūrą skatinimas, prieinamų ir įperkamų priežiūros paslaugų plėtra, taip pat lanksčios, šeimai palankios darbo politikos diegimas, įtraukiant ir vienodas tėvystės atostogas abiem lytims. Šie siūlomi sprendimai rodo visuomenės pasiryžimą spręsti šią problemą – ypač tarp vyrų, kurie vis dažniau pripažįsta būtinybę lygiau dalytis priežiūros atsakomybėmis.

Apibendrinant, nors lyčių skirtumai rūpybos srityje Kipre yra dideli ir giliai įsišakniję tradiciniuose vaidmenyse bei sisteminėse kliūtyse, taip pat egzistuoja bendras supratimas apie jas ir noras keistis. Norint iš tikrųjų sumažinti šią nelygybę, reikės ne tik politikos reformų ir geresnių priežiūros paslaugų, bet ir kultūrinio poslinkio link bendros atsakomybės bei lyčių lygybės artimųjų priežiūros srityje.

BULGARIJA

Užimtumas: 39 % apklaustųjų nurodė, kad dirba labai mažose įmonėse. 28 % dalyvių teigė, kad dirba didesnėse organizacijose, kuriose dirba nuo 11 iki 50 darbuotojų. Dar 19 % apklaustųjų teigė dirbantys organizacijose, kuriose dirba iki 100 darbuotojų. 28 % respondentų dirba ne visą darbo dieną, o 72 % – visą darbo dieną.

Darbo pobūdis:

28 % – nepilnas etatas

72 % – pilnas etatas

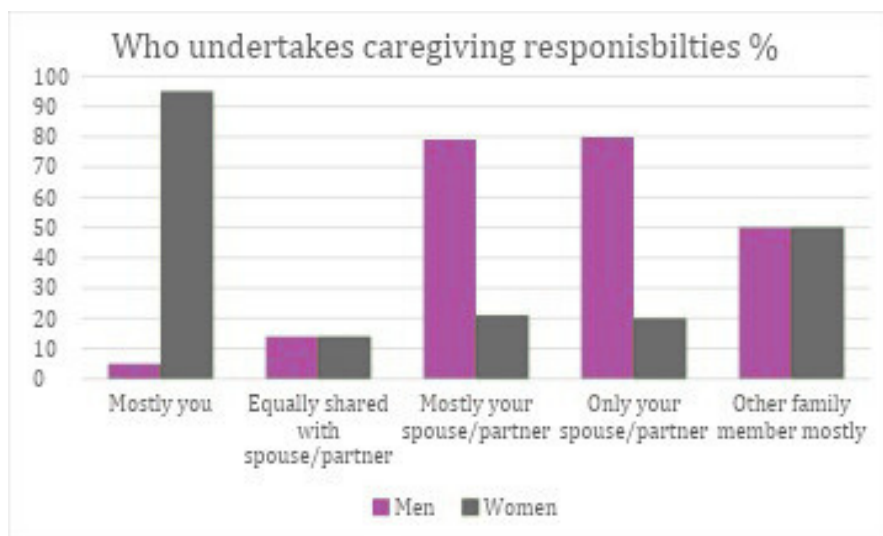
1 dalis: Priežiūros atsakomybės

Kalbant apie priežiūros teikimą, 14,8 % respondentų nurodė neturintys jokių priežiūros atsakomybių, o 85,2 % – kad tenka prižiūrėti artimuosius.

Kas prisiima didžiąją dalį priežiūros atsakomybių – moterys ar vyrai?

Grafike matomas reikšmingas priežiūros pasiskirstymo tarp lyčių skirtumas. Moterys prisiima didžiausią priežiūros dalį – daugiau nei 90 % moterų patvirtino, kad būtent jos daugiausia rūpinasi tais, kuriems reikia priežiūros, tuo tarpu tarp vyrų šis procentas yra gerokai mažesnis. Apie 80–85 % vyrų nurodo, kad jų partnerė arba tik jų partnerė yra pagrindinė priežiūros darbų atlikėja. Įdomu tai, kad tik apie 10–15 % abiejų lyčių nurodė, jog priežiūros atsakomybę vienodai dalijasi su sutuoktiniu / partneriu. Atsakymų „kitas šeimos narys“ dalis abiejų lyčių grupėse sudaro apie 50 %, kas rodo gana tolygų platesnės šeimos dalyvavimą. Vis dėlto išryškėja didelė nelygybė, kuri pabrėžia, kad moterys vis dar išlieka pagrindinės veikėjos rūpyboje.

Diagrama Nr. 9. Priežiūros atsakomybių pasiskirstymas tarp moterų ir vyrų
Iš kairės į dešinę: Tik jūs; Lygiomis dalimis su partneriu/sutuoktiniu; Daugiausia jūs; Tik sutuoktinis/partneris; Daugiausia kiti šeimos nariai.
Violetinė - vyrai; pilka - moterys

Priežiūros atsakomybių pasiskirstymas tarp moterų ir vyrų

Dažniausi rūpybos darbai apima apsipirkimą (67,3%), vizitų pas gydytojus ar kitus specialistus planavimą (63,2%) bei valymą ir skalbimą (61,2%). Be to, 57,1% respondentų ruošia maistą, o 53,1% rūpinasi finansų valdymu. Vaikų priežiūra ir emocinė pagalba teikiama 51% prižiūrinčiųjų, tuo tarpu 51,7% atsakingi už su mokykla susijusias veiklas. Asmeninę priežiūrą teikia 46,9%, o medicininę priežiūrą – 38,8%.

Dauguma moterų atliekamų priežiūros užduočių yra susijusios su emocine parama, pagalba vaikams su namų darbais, priežiūra ir auklėjimu. Priešingai, vyrai daugiausia užsiima finansų ir vizitų valdymu, apsipirkimu bei vaikų vežiojimu į/iš mokyklos.

Lentelė Nr. 2

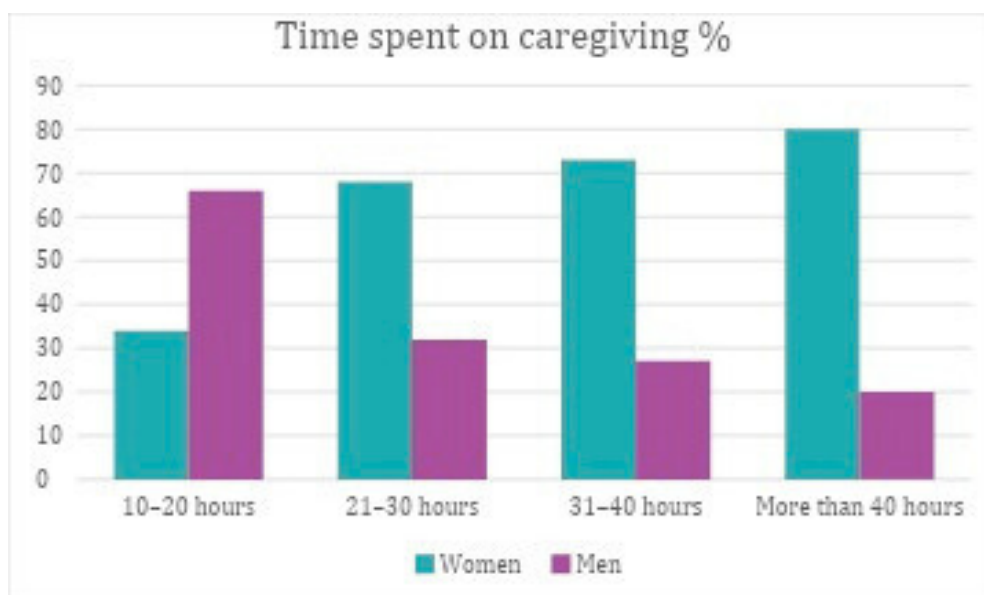
Veikla	Skaičius	Proc.	Moterys	Vyrai
Gaminimas	28	57.1%	73%	27%
Apsipirkinėjimas	33	67.3%	47%	53%
Vizitų organizavimas	31	63.2%	46%	54%
Finansų valdymas	26	53.1%	33%	67%
Valgydinimas, prausimas, rengimas	23	46.9%	78%	22%

Vaikų auklėjimas, priežiūra	25	51%	64%	36%
Vežiojimas į mokyklą, namų darbai	30	51.7%	53%	57%
Valymas ir skalbimas	30	61.2%	76%	24%
Emocinė parama, palaikymas	16	51%	68%	32%
Medicininė priežiūra	25	38.8%	54%	56%

Kas skiria daugiau laiko priežiūrai per savaitę?

73,4% moterų skiria daugiau laiko priežiūros veikloms, palyginti su vyrais (27,5%). Be to, 5 moterys nurodė, kad priežiūrai skiria daugiau nei 40 valandų per savaitę, tuo tarpu tik vienas vyras nurodė tiek laiko skiriantis priežiūrai.

Diagrama Nr. 10. Laikas, praleistas vykdant priežiūros darbus, atsižvelgiant į lytį
Iš kairės į dešinę: 10-20 val.; 21-30 val.; 31-40 val.; daugiau nei 40 val.
Mėlyna - moterys; violetinė - vyrai

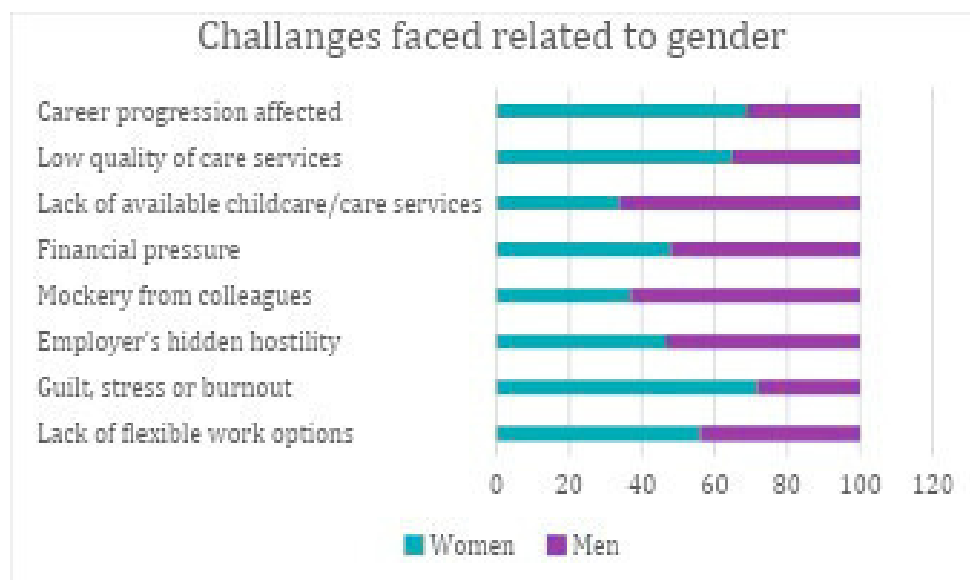
Kokie sunkumai iškyla derinant darbą ir artimųjų priežiūrą?

Daugiau moterų nei vyrų nurodė, kad priežiūros atsakomybės turėjo įtakos jų karjerai. Kalbant apie iššūkius, 69,4 % įvardijo kaltės jausmą, stresą ar perdegimą kaip pagrindinį iššūkį (iš jų moterų – 69 %, vyrų – 31 %). Lanksčių darbo sąlygų trūkumą pažymėjo 61,2 % respondentų (moterų – 56 %; vyrų – 44 %). 49 % apklaustųjų (moterų – 64 %, vyrų – 36 %) nurodė ribojamas karjeros galimybes kaip reikšmingą iššūkį, o 42,9 % dalyvių pabrėžė finansinį spaudimą (moterų – 48 %; vyrų – 52 %). 30,6 % respondentų išreiškė susirūpinimą dėl žemos priežiūros paslaugų kokybės (moterų – 64 %; vyrų – 36 %), o 26,5 % respondentų atkreipė dėmesį į priežiūros paslaugų neprieinamumą (moterų – 65 %; vyrų – 35 %). 2 % pažymėjo (moterų – 68 %; vyrų – 32 %), kad priežiūra yra svarbiausias asmens gerovės aspektas ir nurodė, jog šiame kontekste nėra tokio dalyko kaip iššūkis.

Diagrama Nr. 11 Iššūkiai, su kuriais susiduria vyrai ir moterys derindami darbą ir priežiūros atsakomybes

Iš viršaus į apačią: Poveikis karjerai; Prasta priežiūros paslaugų kokybė; Vaikų/saugusių asmenų priežiūros ir (ar) globos paslaugų trūkumas; Finansinis spaudimas; Kolegų užgauliojimai; Netiesioginis darbdavio priešiškus; Kaltės jausmas, stresas arba perdegimas; Lanksčių darbo galimybių trūkumas.

Mėlyna - moterys; violetinė - vyrai

22,4 % respondentų teigė, kad jų karjeros pasirinkimui didelę įtaką turėjo rūpybos pareigos. Šią įtaką dažniau įvardijo moterys (44,4 %) nei vyrai (10,7 %).

Moteris labiau veikia tokie neigiami aspektai kaip sumažėjusios darbo valandos ir perdegimas; be to, jos labiau linkusios svarstyti galimybę keisti darbą dėl rūpybos pareigų. Tuo tarpu vyrai nurodė, kad jiems įtakos turėjo finansinis spaudimas, tačiau matoma, kad jie rečiau keitė karjeros planus dėl rūpybos.

Lentelė Nr. 3

	Kiekvieną (arba beveik kiekvieną) dieną	Kelis kartus per savaitę	Kartą per savaitę	Retai	Niekada
Priešmokyklinis ugdymas (įskaitant ne visos dienos ir nuotoliu)	10	1	1	0	37
Popamokinės veiklos	6	14	2	2	5
Dienos centrai	5	1	0	1	42
Auklė (-ius) ar soc. darbuotoja (-s)	2	1	2	2	42
Privati auklė (-ius)	2	2	1	0	47
Namų ūkio pagalbininkai, pvz. namų tvarkytojai	2	2	0	1	44
Seneliai ar kiti giminaičiai	4	12	4	10	19
Kiti suaugusieji – draugai, kaimynai ir pan.	2	1	1	6	39

Priežiūros paslaugos Bulgarijoje

Dauguma vyrų (52,4%) ir moterų (35,7%) nesinaudoja ikimokyklinio ugdymo paslaugomis, kasdienis jų naudojimas taip pat pakankamai mažas. Popamokinės veiklos programomis dažniau naudojasi moterys – 43% jų nurodė, kad šiomis paslaugomis naudojasi bent kartą per savaitę, tuo tarpu 59,5% vyrų jomis nesinaudoja visai. Dienos centrai, slaugytojai ir socialiniai darbuotojai naudojami retai – 50% abiejų lyčių respondentų nurodė niekada nesinaudojantys tokiomis paslaugomis. Privačios auklės taip pat naudojamos retai – daugiau nei 45% moterų ir 52% vyrų nurodė jų nesamdantys. Namų ūkio pagalbininkais ir giminaičiais moterys naudojasi dažniau – jos su jais kontaktuoja beveik du kartus dažniau nei vyrai.

Seneliai ar kiti giminaičiai kasdien padeda 19% moterų, palyginti su tik 4,8% vyrų, kas pabrėžia lyčių skirtumus. Apskritai moterys nuosekliai daugiau naudoja visų rūšių priežiūros paslaugomis, tuo tarpu vyrai kur kas dažniau visai nesinaudoja išorine pagalba.

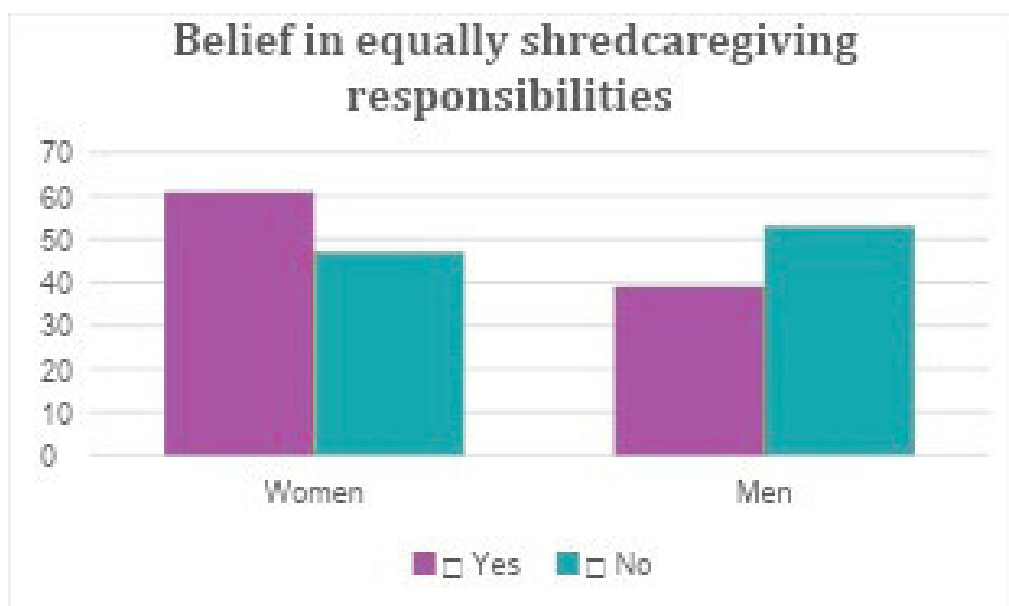
2 dalis: Įsitikinimai ir požiūriai susiję su lyčių vaidmenimis rūpyboje

18 respondentų (34%) mano, kad priežiūros atsakomybės yra vienodai pasidalytos tarp vyrų ir moterų – su šia nuomone sutiko 61% vyrų ir 39% moterų. Tuo tarpu 35 asmenys (66%) nesutiko, iš kurių 47% buvo moterys, o 53% – vyrai.

Diagrama Nr. 12 Ar priežiūros atsakomybės yra padalytos lygiai moterims ir vyrams?

Iš kairės į dešinę: Moterys; Vyrai.

Violetinė - taip; mėlyna - ne;

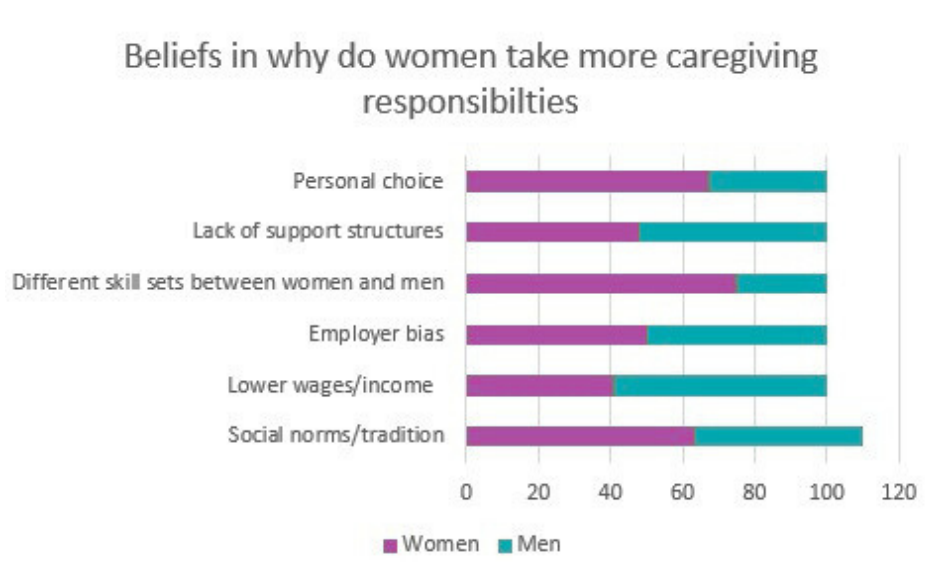

Kalbant apie priežastis, lemiančias nevienodą priežiūros atsakomybių pasiskirstymą tarp vyrų ir moterų, 39 žmonės (73,6%) mano, kad pagrindinė priežastis yra socialinės normos ir tradicijos. 16 respondentų (30,2%) nurodė, kad pagrindinis veiksnys – mažesni atlyginimai ar pajamos, o tik 5 asmenys pasirinko „darbdavių šališkumą“. Be to, 22 žmonės (41,5%) mano, kad priežastis – „skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai“. Tuo tarpu 29 (54,7%) tai priskyrė „priežiūros paslaugų stokai“, o 36 (67,9%) tai laikė „asmeniniu pasirinkimu“.

Moterys dažniausiai įvardijo socialines normas ir tradicijas, skirtingus įgūdžius tarp vyrų ir moterų. Tuo tarpu vyrai mano, jog maži atlyginimai taip pat turi įtakos tam, kad moterys turi daugiau priežiūros atsakomybių.

Diagrama Nr. 13 Įsitikinimai, kodėl moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių iš viršaus į apačią: Asmeninis pasirinkimas; Paslaugų trūkumas (vaikų, vyresnio amžiaus žmonių priežiūros, ilgalaikės priežiūros); Skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai; Darbdavių šališkumas; Mažesnis moterų darbo užmokestis ir (arba) pajamos; Socialinės normos / tradicijos;

Violetinė - moterys; mėlyna - vyrai

Toliau pateikiama siūlomų priemonių, skirtų užtikrinti lygiavertę priežiūros atsakomybių pasiskirstymą tarp lyčių, apžvalga:

- Didesnis darbo lankstumas abiem lytims – 43 % moterų, 57 % vyrų
- Lygiavertės tėvystės atostogų politikos – 46 % moterų, 54 % vyrų
- Visuomenės informavimo kampanijos apie lyčių lygybę rūpyboje – 73 % moterų, 27 % vyrų
- Šeimai palanki darbo politika – 58 % moterų, 42 % vyrų
- Prieinamos priežiūros paslaugos – vienodai palaikomos vyrų ir moterų
- Įperkamos priežiūros paslaugos – vienodai palaikomos vyrų ir moterų
- Iniciatyvos, skatinančios vyrus prisiimti daugiau priežiūros atsakomybių – 86 % moterų, 14 % vyrų
- Vienas asmuo išreiškė nuomonę, kad pokyčių nereikia

Moteryų ir vyrų nuomonės dėl darbdavių tolerancijos darbuotojams, pasiimantiems laisvo laiko vaikų ar suaugusiųjų priežiūrai, buvo panašios, t. y., tiek vyrai, tiek moterys yra linkę sutikti, kad darbdaviai yra mažiau tolerantiški vyrams. Tokia pati tendencija pastebima ir kalbant apie lygų vaikų bei suaugusiųjų priežiūros pasiskirstymą.

Bulgaria	Agree		Neither agree nor disagree		Disagree	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men
Employers are less tolerant of men workers interrupting work for child caregiving activities than of women	10	12	10	8	6	7
In a family/partnership, both men and women should equally care for children	24	21	5	4	0	0
Employers are less tolerant of male workers interrupting work for adult caregiving activities than of women	9	12	10	10	7	6
In a family/partnership, both men and women should equally care for adults who are unable to take care of themselves	22	21	6	4	0	0

Išvados

Remiantis pateiktais rezultatais, akivaizdu, kad ir moterys ir vyrai dalyvauja priežiūros veiklose, tačiau moterys dažniausiai prisiima didesnę vaikų ir senyvų žmonių priežiūros atsakomybių dalį – tiek pagal įsitraukimą, tiek pagal skiriamą laiką. Nepaisant sunkumų derinant karjerą ir priežiūros atsakomybes, moterys dažnai didesnes priežiūros atsakomybes vertina kaip nulemtas socialinių normų bei tradicinių lūkesčių, taip pat ir skirtingų vyrų bei moterų gebėjimų.

Vyrai pripažįsta tolygaus priežiūros atsakomybių pasidalijimo svarbą ir pabrėžia didesnio darbo lankstumo būtinybę, kad galėtų aktyviau įsitraukti. Jie taip pat patiria kaltės jausmą, stresą ar perdegimą bandydami suderinti šiuos vaidmenis. Tuo tarpu moterys dažnai patiki vyrams finansų valdymo atsakomybę.

Tiek vyrai, tiek moterys nurodo, kad politikos pokyčiai galėtų būti vienas iš būdų spręsti lyčių nelygybę rūpyboje.

GRAIKIJA

Respondentų demografiniai duomenys

Kalbant apie darbuotojų skaičių organizacijose, kuriuose dirba respondentai, dauguma (41,4 %) dirba labai mažose įmonėse, t. y. organizacijose, turinčiose iki 10 darbuotojų. 31 % respondentų dirba organizacijose, kuriuose dirba daugiau nei 100 darbuotojų, o 14,9 % – organizacijose, turinčiose nuo 11 iki 50 darbuotojų. 89,7 % respondentų dirba visą darbo dieną, o likusieji dirba pusę etato.

Analizuojant priežiūros atsakomybes – t. y. vaikų, vyresnio amžiaus suaugusiųjų ar šeimos narių, turinčių negalią, priežiūrą – 85,1 % respondentų nurodė, kad rūpinasi bent viena iš šių grupių, o 14,9 % nurodė neturintys jokių priežiūros atsakomybių. Pagal lytį, 82,8 % moterų nurodė turinčios priežiūros atsakomybių, o 17,2 % – jų neturinčios. Panašūs rezultatai ir tarp vyrų: 89,3 % teigia dayvaujantys rūpyboje, o 10,7 % – ne.

1 dalis: Priežiūros atsakomybės

Ši apklausos dalis, kaip minėta anksčiau, apima respondentus, turinčius priežiūros atsakomybių, ir nagrinėja skirtingus priežiūros aspektus.

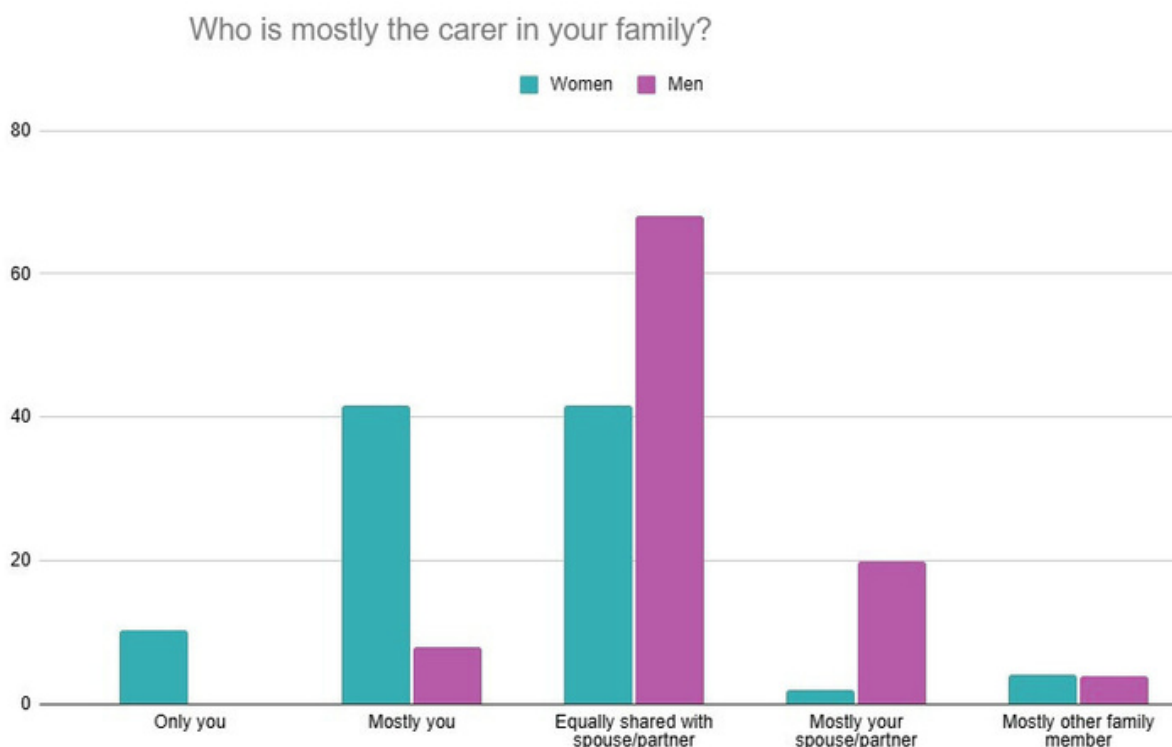
- Mokyklinio amžiaus vaikų priežiūra: moterys – 60 %, vyrai – 40 %
- Vyresnio amžiaus tėvų priežiūra: moterys – 81,8 %, vyrai – 18,2 %
- Šeimos narių, turinčių negalią / lėtinių ligų, priežiūra: moterys – 55,6 %, vyrai – 44,4 %
- Vaikų iki 5 metų, kūdikių ar mažamečių vaikų priežiūra: moterys – 100 %, vyrai – 0 %

Didžioji dauguma respondentų (89,2 %) nurodė turintys sutuoktinį arba partnerį (87,5 % moterų ir 92 % vyrų), o 10,8 % nurodė neturintys. Žemiau pateikta diagrama parodo, kaip vyrai ir moterys suvokia priežiūros atsakomybių pasidalijimą namuose.

Diagrama Nr. 13 Kas prisiima daugiau priežiūros atsakomybių?

Iš kairės į dešinę: Tik jūs; Daugiausia jūs; Vienodai su sutuoktiniu/partneriu; Daugiausiai sutuoktinis/partneris; Daugiausiai kiti šeimos nariai

Mėlyna - moterys; violetinė - vyrai

- Pagrindinio globėjo (prižiūrėtojo) vaidmens prisiėmimas: moterys – 10,3 %, vyrai – 0 %
- Daugiausiai prižiūri patys: moterys – 41,7 %, vyrai – 8 %
- Priežiūra pasidalijama po lygiai: moterys – 41,7 %, vyrai – 68 %
- Sutuoktinis / partneris yra pagrindinis globėjas: moterys – 2,1 %, vyrai – 20 %
- Kitas šeimos narys atlieka globėjo vaidmenį: moterys – 4,2 %, vyrai – 4 %

Kalbant apie priežiūros atsakomybes, 89,2 % respondentų teigė teikiantys emocinę paramą ir palaikymą. Antroje vietoje pagal atliekamų užduočių dažnumą buvo apsipirkimas (81,1 %), po jo – namų tvarkymas ir skalbimas (71,6 %).

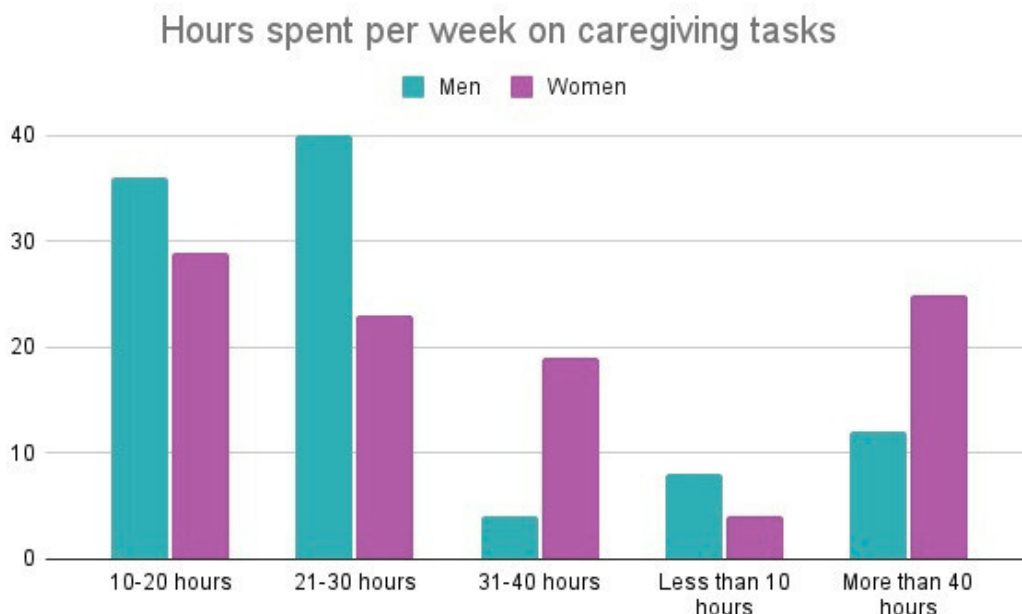
Respondentai taip pat nurodė, kad organizuoja įvairius vizitus (67,6 %) ir planuoja finansus (67,6 %), taip pat padeda maitinant, maudant, rengiant (67,6 %), auklėjant ir prižiūrint vaikus (67,6 %). Be to, 62,2 % respondentų teigė dalyvaujantys medicininėje priežiūroje, o 64,9 % – gaminant maistą. Dar 60,8 % respondentų vežioja vaikus į mokyklą bei padeda ruošti namų darbus.

Tarp vyrų 96 % nurodė dažniausiai atliekantys apsipirkimą, 88 % teikiantys emocinę paramą ar palaikymą, o 80 % – tvarkantys finansus. Tarp moterų 91,7 % teikia emocinę paramą ar palaikymą, 89,6 % yra atsakingos už namų tvarkymą ir skalbimą, o 79,2 % – už vizitų organizavimą.

Kalbant apie rečiausiai atliekamas užduotis, tarp vyrų tik 4 % nurodė teikiantys medicininio pobūdžio priežiūrą, organizuojantys vizitus ar lydintys į veiklas. Tarp moterų rečiausiai atliekamos užduotys, kurias nurodė apie 2,1 %, yra šeimos socialiniai įsipareigojimai, vežiojimas ir socialinės veiklos.

Diagrama Nr. 14 Priežiūrai skiriamų valandų skaičius per savaitę, atsižvelgiant į lytį
Iš kairės į dešinę: 10-20 val.; 21-30 val.; 31-40 val.; Mažiau nei 10 val.; Daugiau nei 40 val.

Mėlyna - vyrai; violetinė - moterys

Dauguma respondentų (31,1 %) nurodė priežiūrai skiriantys 10–20 valandų per savaitę. 28,4 % skiria 21–30 valandų per savaitę. Dar 21,6 % teigė priežiūrai skiriantys daugiau nei 40 valandų per savaitę, o 13,5 % – 31–40 valandų per savaitę.

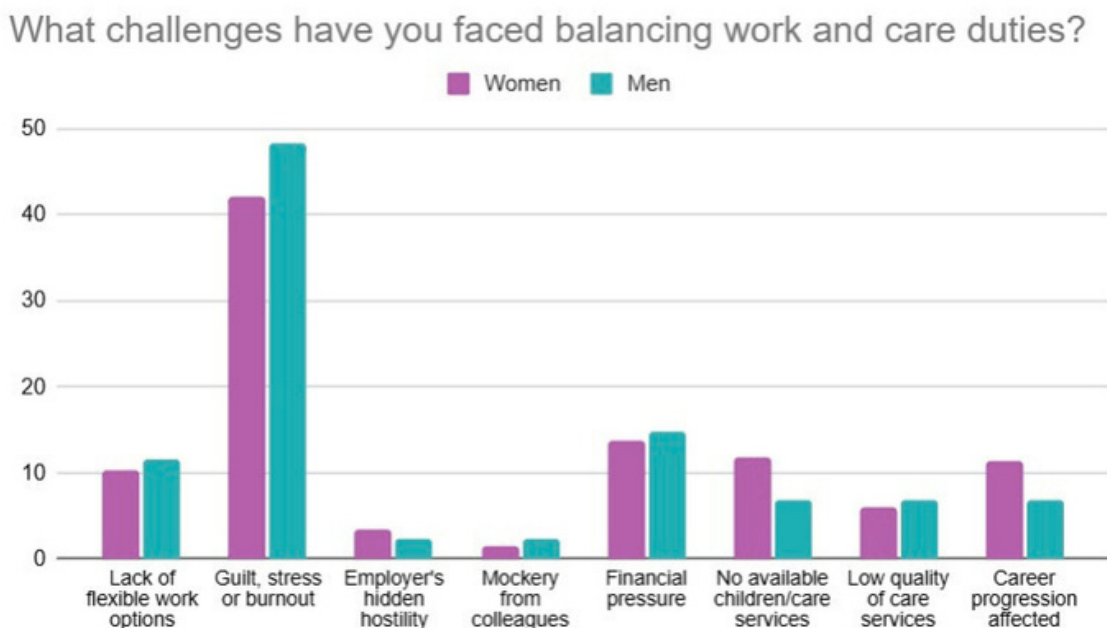
Laiko priežiūrai paskirstymas pagal lytį:

- Mažiau nei 10 valandų per savaitę: moterys – 4,2 %, vyrai – 8 %
- 10–20 valandų per savaitę: moterys – 29,2 %, vyrai – 36 %
- 21–30 valandų per savaitę: moterys – 22,9 %, vyrai – 40 %
- 31–40 valandų per savaitę: moterys – 18,7 %, vyrai – 4 %
- Daugiau nei 40 valandų per savaitę: moterys – 25 %, vyrai – 12 %

Analizuojant profesinio gyvenimo ir priežiūros atsakomybių derinimo iššūkius, dauguma respondentų (86,5 %) kaip pagrindinius iššūkius nurodė kaltės jausmą, stresą ar perdegimą. Antras dažniausiai minėtas iššūkis (55,4 %) buvo su priežiūra susijusi finansinė našta, po jo – lankstaus darbo galimybių trūkumas (43,2 %). 40,5 % respondentų iššūkiu įvardijo nepakankamą vaikų priežiūros ar kitų priežiūros paslaugų prieinamumą, o 39,2 % pažymėjo neigiamą priežiūros atsakomybių poveikį karjeros galimybėms. Prastos kokybės priežiūros paslaugas paminėjo 24,3 %. 6,8 % nurodė patiriantys kolegų pašaipas, o 12,2 % – paslėptą darbdavio priešišumą.

Diagrama Nr. 15 Iššūkiai derinant darbą ir priežiūros atsakomybes, atsižvelgiant į lytį
Iš kairės į dešinę: Lanksčių darbo galimybių trūkumas; Kaltė, stresas ar perdegimas; Paslėptas darbdavio priešiškus; Kolegų pašaipos; Finansinis spaudimas; Nepakankamos priežiūros paslaugos; Prasta priežiūros paslaugų kokybė; Ribotos karjeros galimybės

Oranžinė - moterys; mėlyna - vyrai

Analizuojant rezultatus pagal lytį, nustatyti šie dėsningumai:

- Kaltė, stresas ar perdegimas: moterys – 42,2 %, vyrai – 48,3 %
- Finansinis spaudimas: moterys – 13,7 %, vyrai – 14,9 %
- Nepakankamos priežiūros paslaugos: moterys – 11,8 %, vyrai – 6,9 %
- Ribotos karjeros galimybės: moterys – 11,3 %, vyrai – 6,9 %
- Lanksčių darbo galimybių trūkumas: moterys – 10,3 %, vyrai – 11,5 %
- Prasta priežiūros paslaugų kokybė: moterys – 5,9 %, vyrai – 6,9 %
- Paslėptas darbdavio priešiškus: moterys – 3,4 %, vyrai – 2,3 %
- Kolegų pašaipos: moterys – 1,5 %, vyrai – 2,3 %

Priežiūros atsakomybių poveikis karjeros sprendimams:

45,9 % respondentų nurodė, kad priežiūros atsakomybės reikšmingai paveikė jų karjeros pasirinkimus. 36,5 % teigė, kad poveikis buvo dalinis, o 17,6 % teigė, jog jokio poveikio nejautė.

Pagal lytį:

- Priežiūra reikšmingai paveikė karjeros sprendimus: moterys – 60,4 %, vyrai – 20 %
- Priežiūra šiek tiek paveikė karjerą: moterys – 27,1 %, vyrai – 56 %
- Priežiūra neturėjo jokios įtakos: moterys – 12,5 %, vyrai – 24 %

Analizuojant priežiūros atsakomybių poveikį darbo pobūdžiui 41,9 % teigė, jog dėl rūpybos turėjo sumažinti darbo valandų skaičių, o 39,2 % nurodė, kad darbo situacija išliko nepakitusi.

Pagal lytį:

- Priežiūros atsakomybės neturėjo jokio poveikio darbui: moterys – 31,2 %, vyrai – 56 %
- Turėjo sumažinti darbo valandas: moterys – 43,8 %, vyrai – 36 %
- Turėjo palikti darbą: moterys – 12,5 %, vyrai – 4 %
- Turėjo keisti darbą: moterys – 12,5 %, vyrai – 4 %

Vaikų priežiūros paslaugų naudojimas

Klausimas dėl vaikų priežiūros paslaugų naudojimo per pastaruosius 12 mėnesių buvo analizuotas tik tarp tų dalyvių, kurie nurodė, jog rūpinasi vaikais. Duomenys rodo, kad abi lytys retai naudojasi formaliomis vaikų priežiūros paslaugomis, išskyrus senelius, kurių pagalba neretai pasitelkiama prižiūrinti vaikus.

Tolimesnėje lentelėje matyti, kad „niekada“ pasirinkimas dominuoja prie daugumos paslaugų rūšių. Tuo tarpu seneliai (ir giminaičiai) turi žemiausią „niekada“ atsakymų skaičių, kas rodo, kad šeimos tinklai tebėra pagrindinis priežiūros šaltinis abiem lytims.

	Kiekvieną (arba beveik kiekvieną) dieną %		Kelis kartus per savaitę %		Kartą per savaitę %		Retai %		Niekada %	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Priešmokyklin is ugdymas (įskaitant ne visos dienos ir nuotolius)	22,0	16,7	2,4	4,2	0,0	0,0	4,9	0,0	70,7	79,2
Popamokinės veiklos	34,1	37,5	7,3	12,5	0,0	0,0	2,4	0,0	56,1	50,0
Dienos centrai	39,0	29,2	4,9	4,2	0,0	0,0	2,4	0,0	53,7	66,7
Auklė (-ius) ar soc. darbuotoja (-s)	0,0	4,2	22,0	16,7	0,0	0,0	9,8	4,2	82,9	91,7
Privati auklė (-ius)	12,2	0,0	22,0	16,7	2,4	0,0	12,2	0,0	65,9	87,5
Namų ūkio pagalbininkai	4,9	0,0	22,0	16,7	2,4	12,5	39,0	0,0	31,7	75,0
Seneliai ar kiti giminių	7,3	20,8	22,0	16,7	26,8	16,7	31,7	33,3	14,6	16,7
Kiti suaugusieji – draugai, kaimynai ir pan.	4,9	0,0	22,0	16,7	12,2	12,5	24,4	16,7	56,1	70,8

Respondentai, kurie rūpinasi suaugusiais, buvo paprašyti nurodyti, kaip dažnai per pastaruosius 12 mėnesių naudojosi skirtingomis suaugusiųjų priežiūros paslaugomis. Moterys atsakė, kad kasdien naudoja tam tikras priežiūros paslaugas, kurių vyrai nenaudoja tokiu dažnumu, pavyzdžiui, privačius globos namus ar namų ūkio pagalbininkus, o vyrai labiau linkę kasdien naudotis valstybiniais globos namais ar dienos centrais. Tačiau reikšmingų skirtumų tarp moterų ir vyrų nenustatyta, kadangi abi lytys dažnai nesinaudoja suaugusiųjų priežiūros paslaugomis, o tai rodo, kad greičiausiai jie patys užsiima vyresnio amžiaus žmonių priežiūra.

	Kiekvieną (arba beveik kiekvieną) dieną %		Kelis kartus per savaitę %		Kartą per savaitę %		Retai %		Niekada %	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Ilgalaikė priežiūra privačioje globos įstaigoje	9,5	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0	14,3	20,0	71,4	80,0
Dienos centrai	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	80,0
Slaugytojų ar slaugos specialistų apsilankymai namuose	0,0	4,2	22,0	0,0	4,8	20,0	9,5	0,0	71,4	60,0
Socialinių darbuotojų apsilankymai namuose	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Privačios asmeninės priežiūros paslaugos namuose	9,5	0,0	14,3	0,0	0,0	20,0	19,1	0,0	57,1	80,0
Namų ūkio darbuotojas	14,3	0,0	19,1	0,0	9,5	20,0	19,0	0,0	38,1	80,0

2 dalis: Požiūriai ir įsitikinimai apie lyčių vaidmenis priežiūros srityje

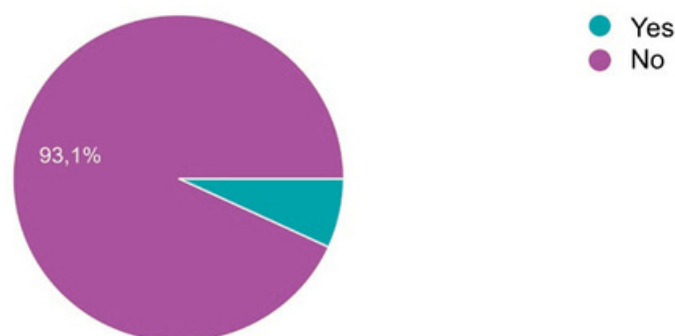
Kalbant apie priežiūros atsakomybių pasiskirstymą tarp vyrų ir moterų Graikijoje, 93,1 % respondentų nurodė, kad priežiūra yra pasiskirsčiusi netolygiai, o tik 6,9 % mano, kad atsakomybėmis pasidalijama vienodai.

Diagrama Nr. 16 Ar priežiūros atsakomybės vienodai pasiskirstytos tarp vyrų ir moterų?

Violetinė - ne; mėlyna - taip

Do you believe caregiving responsibilities are shared equally between men and women in your country?

87 responses

Tarp moterų 96,6 % į klausimą, ar priežiūros atsakomybės Graikijoje yra vienodai pasidalijamos tarp vyrų ir moterų, atsakė „Ne“, o 3,4 % – „Taip“. 85,7 % vyrų atsakė „Ne“, o 14,3 % – „Taip“.

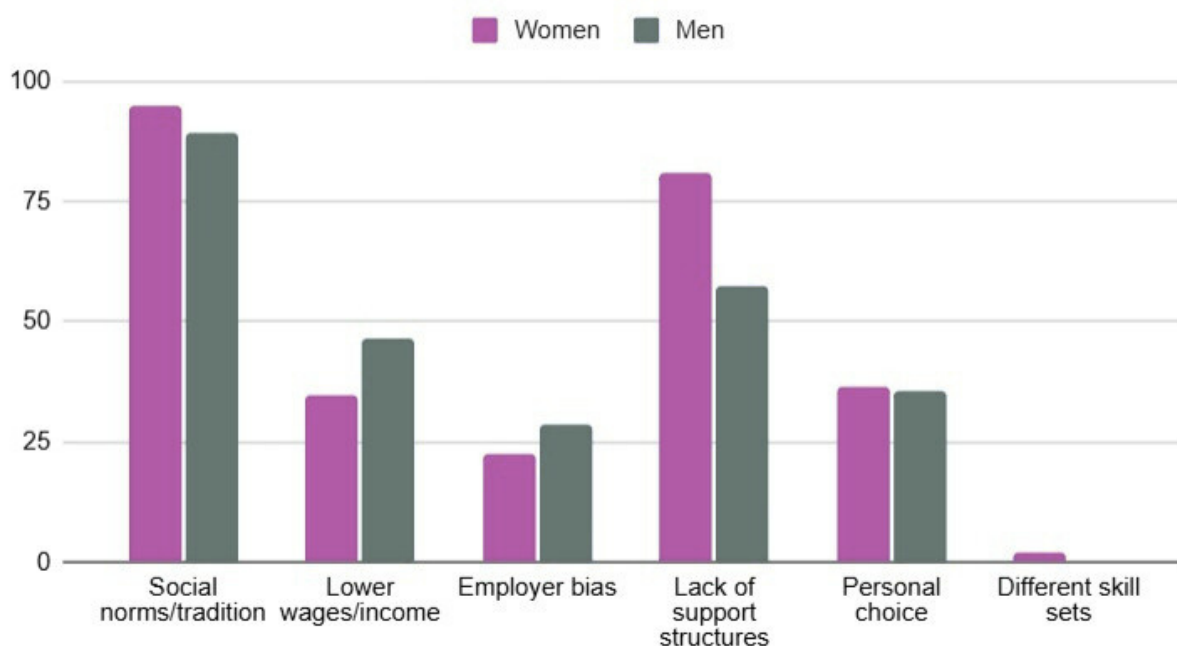
Paklausus apie priežastis, dėl kurių moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių, didžioji dauguma respondentų (93,1 %) nurodė socialines normas ir tradicijas. Kitas dažniausiai įvardytas veiksnys buvo paramos struktūrų trūkumas – jį pasirinko 72,4 % respondentų. Žemesni atlyginimai/pajamos buvo pasirinkti 37,9 % respondentų, o 35,6 % mano, kad tai asmeninis pasirinkimas.

Diagrama Nr. 16 Veiksniai, dėl kurių moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių

š kairės į dešinę: Socialinės normos / tradicijos; Mažesnis moterų darbo užmokestis ir (arba) pajamos; Darbdavių šališkumas; Paslaugų trūkumas (vaikų, vyresnio amžiaus žmonių priežiūros, ilgalaikės priežiūros); Asmeninis pasirinkimas; Skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai;

Violetinė - moterys; pilka - vyrai

Factors due to which women carry more care responsibilities

Išanalizavus pagal lytį, 95 % moterų nurodė socialines normas ir tradicijas kaip pagrindinę priežastį, kodėl moterims tenka didžioji dalis priežiūros atsakomybių. Kitas dažniausiai minėtas veiksnys buvo paramos struktūrų trūkumas – jį nurodė 81 % moterų. Asmeninį pasirinkimą pasirinko 36 % moterų respondenčių, toliau – žemesnius atlyginimus/pajamas (34 %) ir darbdavių šališkumą (22 %). Įdomu tai, kad tik 2 % moterų netolygų priežiūros atsakomybių pasidalijimą priskyrė skirtingiems moterų ir vyrų įgūdžiams.

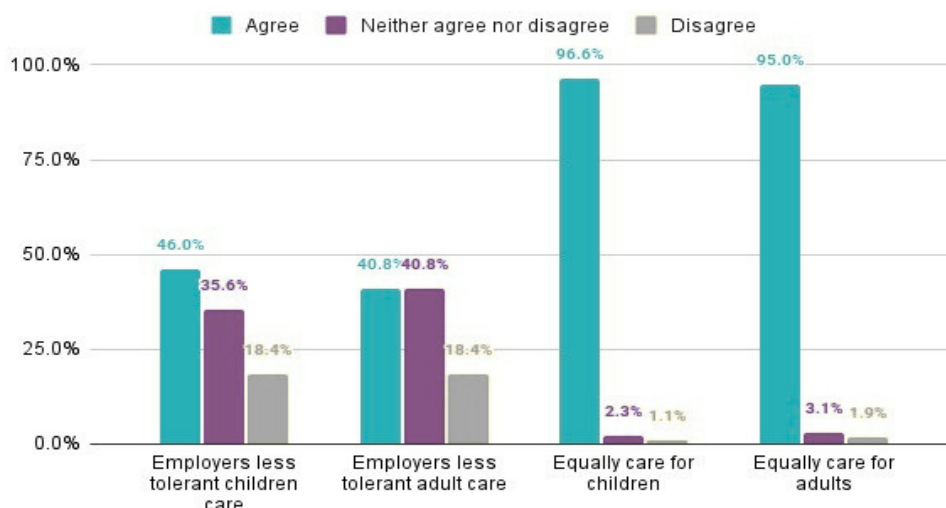
Tarp vyrų dažniausiai nurodytas atsakymas taip pat buvo socialinės normos ir tradicijos (89 %), po to – paramos struktūrų trūkumas (57 %). Žemesni atlyginimai/pajamos (46 %) ir asmeninis pasirinkimas (36 %) taip pat buvo dažnai minimi faktoriai. Darbdavių šališkumą pasirinko 29 % vyrų respondentų, o nė vienas nemanė, kad priežastis yra skirtingi lyčių įgūdžiai.

Paklausus, kokie pokyčiai galėtų padėti sukurti lygesnį priežiūros atsakomybių pasiskirstymą, dauguma dalyvių (79,3 %) pabrėžė prienamų ir įperkamų priežiūros paslaugų svarbą bei lankstesnes darbo sąlygas abiem lytims (71,3 %). Vyrų skatinimas priiimti daugiau priežiūros atsakomybių taip pat buvo pasirenkamas ganėtinai dažnai (67,8 %), kartu su palankia darbo aplinka (66,7 %), lygiomis tėvystės atostogų politikomis (65,5 %) ir prienamomis priežiūros paslaugomis (60,9 %). Viešinimo kampanijos, skatinančios vienodą priežiūros atsakomybių pasidalijimą, buvo pasirinktos 57,5 %.

Galiausiai respondentų buvo paprašyta įvertinti savo pritarimo lygį keliems teiginiams:

Diagrama Nr. 17 Įsitikinimai dėl darbdavių tolerancijos ir lygybės rūpyboje

Paklausus, ar „darbdaviai mažiau toleruoja vyrus darbuotojus, kai jie dėl vaikų priežiūros turi nutraukti darbą, nei moteris“, atsakymai aiškiai skyrėsi pagal lytį. Tarp vyrų 46,4 % sutiko su šiuo teiginiu, tiek pat – 46,4 % – nei pritarė, nei nepritarė. Tik 7,2 % vyrų nesutiko. Tarp moterų 44,8 % pritarė teiginiui, tačiau, palyginti su vyrais, mažesnė dalis (31 %) liko neutrali, o didesnė dalis – 24,2 % – nesutiko. Tai rodo, kad nors abi grupės atpažįsta galimą darbdavių šališkumą dėl lyties, moterys kiek labiau abejoja arba yra labiau pasidalijusios nuomonėmis.

Teiginys „šeimoje ar partnerystėje tiek vyrai, tiek moterys turėtų vienodai rūpintis vaikais“ sulaukė abiejų lyčių palaikymo. Tarp vyrų 92,6 % sutiko, 7,4 % liko neutralūs, o nesutiko nė vienas. Tarp moterų 98,2 % pritarė teiginiui, 1,8 % nesutiko, nė viena nei pritarė, nei nepritarė. Šis sutarimas rodo bendrą tikėjimą lygiomis rūpybos atsakomybėmis tarp lyčių.

Nuomonės labiau išsiskyrė dėl teiginio „darbdaviai mažiau toleruoja vyrus darbuotojus, kai šie dėl suaugusiųjų priežiūros turi nutraukti darbą, nei moteris“. Tarp vyrų 35,7 % sutiko, dauguma – 53,6 % – liko neutralūs, o 10,7 % nesutiko. Tuo tarpu moterys rodė kiek didesnę pritarimą – 42,1 % sutiko, 35,1 % liko neutralios, o 22,8 % nesutiko. Šie skaičiai rodo ryškesnę neapibrėžtumą ir nepritarimą, ypač tarp moterų, kalbant apie tai, ar egzistuoja darbdavių šališkumas dėl suaugusiųjų priežiūros.

Galiausiai, teiginys „šeimoje ar partnerystėje tiek vyrai, tiek moterys turėtų vienodai rūpintis suaugusiais, kurie negali savimi pasirūpinti“ sulaukė beveik visuotinės paramos. Tarp vyrų 96,3 % pritarė, 3,7 % nei pritarė, nei nepritarė, nė vienas nesutiko. Moterų atsakymai buvo panašūs: 96,4 % pritarė, 1,8 % buvo neutralios, o 1,8 % nesutiko. Tai atspindi stiprią bendrą vertybę dėl lygiaverčio suaugusiųjų, kuriems reikia priežiūros, rūpybos pasidalijimo, atliepiant analogišką sutarimą dėl vaikų priežiūros.

Išvados

Remiantis aukščiau pateiktais rezultatais, akivaizdu, kad nors abi lytys dalyvauja rūpyboje, moterys kasdien vis dar skiria daugiau laiko vaikų ir senyvų šeimos narių priežiūrai.

Panašu, kad vyrai suvokia šią situaciją, nes abi lytys atsakė, kad atsakomybės dėl priežiūros pasiskirsčiusios netolygiai, nors tai pripažįstančių vyrų procentas šiek tiek mažesnis nei moterų. Be to, abi lytys nurodo tas pačias pagrindines problemas, su kuriomis susiduria derindami darbą ir priežiūrą – kaltės jausmą, stresą, perdegimą bei finansinį spaudimą. Tai rodo, kad nors manoma, jog vyrai patiria mažiau iššūkių dėl priežiūros, iš tiesų jie taip pat jaučiasi pervargę. Taip pat didesnis procentas moterų nei vyrų nurodė, kad priežiūra turėjo įtakos jų profesiniam užimtumui – tai rodo, jog iš moterų vis dar tikimasi, kad jos aukos savo karjerą, ir jos iš tiesų tai daro.

Vis dėlto abi lytys sutaria, kad tiek vyrai, tiek moterys turėtų vienodai rūpintis vaikais ar vyresniais šeimos nariais, o to, kad taip vis dar nevyksta, pagrindinė priežastis – socialinės normos ir paramos struktūrų trūkumas. Faktas, jog abi lytys suvokia šią nelygybę ir pritaria, jog priežiūros atsakomybės turėtų būti dalijamos lygiaverčiai, gali tapti atspirties tašku keičiant rūpybos darbų pasiskirstymą šeimose.

Lietuva

Apklausos respondentų demografiniai duomenys:

Įmonės dydis:

- 16% – iki 10 darbuotojų
- 38,7% – nuo 11 iki 50 darbuotojų
- 6,7% – nuo 51 iki 100 darbuotojų
- 37,3% – daugiau nei 100 darbuotojų
- 1,3% – „Nežinau“

Užimtumo statusas: 94,7% respondentų dirba visą darbo dieną, o 5,3% – ne visą darbo dieną.

Priežiūros atsakomybės: Dauguma respondentų (68% arba 51 asmuo) turi priežiūros atsakomybių. 32% vyrų ir 10% moterų jų neturi.

Šeiminė padėtis: Dauguma respondentų (84,3%) nurodė turintys sutuoktinį arba partnerį: 52% moterų ir 68% vyrų.

1 dalis: Priežiūros atsakomybės

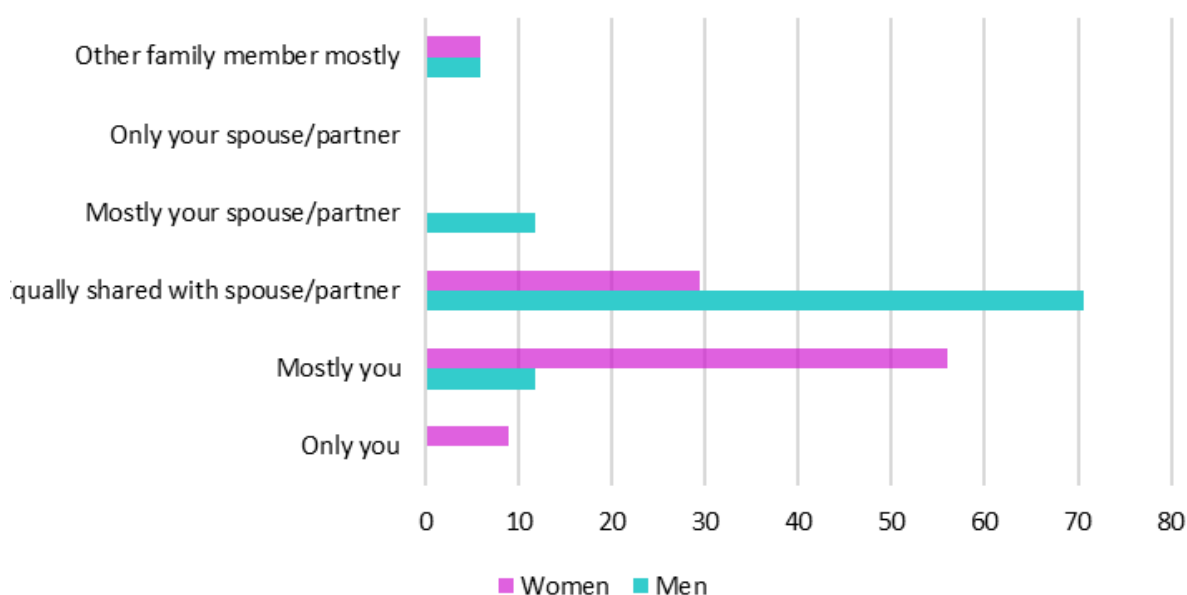
Šiame skyriuje analizuojami 51 respondento atsakymai. Dauguma jų (43,1%) rūpinasi mokyklinio amžiaus vaikais (41,2% vyrų ir 44,1% moterų), toliau seka 35,3% (58,8% vyrų ir 23,5% moterų), kurie rūpinasi vaikais iki 6 metų amžiaus, ir 33,3% (23,5% vyrų ir 41,2% moterų), kurie rūpinasi pagyvenusiais tėvais/giminaičiais. 21,6% (11,8% vyrų ir 23,5% moterų) rūpinasi pagyvenusiais šeimos nariais, kurie serga arba turi negalią (įskaitant 2%, kurie nurodė, kad rūpinasi sergančia vieniša teta). 6 vyrai (35,3%) ir 10 moterų (29,4%) rūpinasi daugiau nei vienu asmeniu.

Kas prisiima daugiausiai priežiūros atsakomybių – moterys ar vyrai?

Diagrama Nr. 18 Kas prisiima daugiausiai priežiūros atsakomybių?
Iš viršaus į apačią: Daugiausiai kiti šeimos nariai; Tik jūsų partneris/sutuoktinis; Vienodai su partneriu/sutuoktiniu; Daugiausiai jūs; Tik jūs;

Rožinė - moterys; mėlyna - vyrai

Who undertakes care responsibilities, %

Vyrai (70,6%) yra labiau linkę manyti, kad priežiūros atsakomybėmis jie dalijasi vienodai su partnere, tuo tarpu taip manančių moterų yra tik 29,4%. Dauguma moterų (55,9%) mano, kad būtent jos atlieka didžiąją dalį rūpybos darbų, palyginti su 11,8% vyrų, be to, 8,8% moterų nurodė, kad tik jos vienos rūpinasi artimųjų priežiūra.

Priežiūros atsakomybės pasiskirstymas tarp moterų ir vyrų

Moterų dažniausiai atliekami rūpybos darbai – vizitų planavimas (97% moterų, 47,1% vyrų), emocinės paramos teikimas (91,2% moterų, 64,7% vyrų) ir skalbimas / valymas (79,4% moterų, 52,9% vyrų). Vyrai dažniausiai veža vaikus į mokyklą ir padeda jiems ruošti namų darbus (70,6% vyrų, 44,1% moterų). Pirkimu rūpinasi beveik vienodas vyrų ir moterų procentas (85,3% moterų ir 82,4% vyrų).

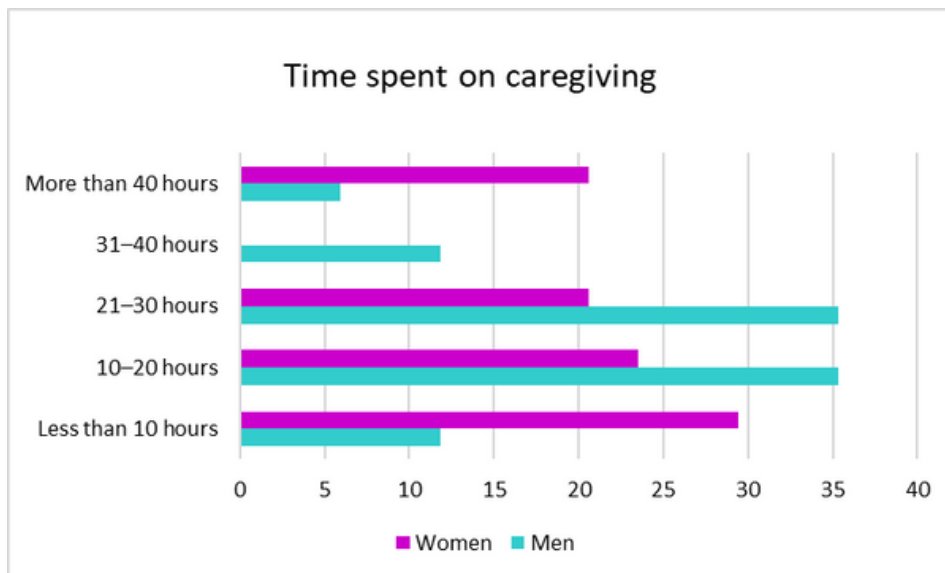
Kas skiria daugiau laiko priežiūrai per savaitę?

Dvi didžiausios vyrų grupės (po 35,3%) nurodė, kad per savaitę priežiūrai skiria 10–20 valandų ir 21–30 valandų. Tuo tarpu didžiausia moterų grupė (29,4%) teigė priežiūrai skirianti mažiau nei 10 valandų per savaitę. Toliau rikiuojasi tos, kurios nurodė 10–20 valandų (23,5%). 21–30 valandų skiria 20,6% moterų, o 31–40 valandų – 5,9%. Didžiausias lyčių skirtumas pastebimas tarp tų, kurie priežiūrai skiria daugiau nei 40 valandų per savaitę – tokių tarpe yra 7 moterys (20,6%) ir tik 1 vyras (5,9%).

Diagrama Nr. 19. Priežiūrai skiriamas laikas per savaitę, %

Nuo viršaus į apačią: Daugiau nei 40 val.; 31–40 val.; 21–30 val.; 10–20 val.; mažiau nei 10 val.

Rožinė - moterys; mėlyna - vyrai

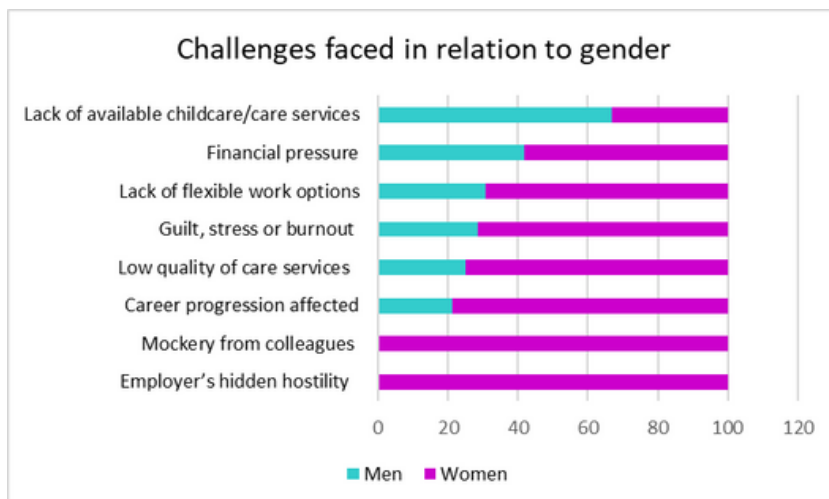

Iššūkiai derinant darbą ir priežiūros atsakomybes

Trys moterys nurodė, jog patyrė darbdavio priešišumą, o dvi – kolegų pašaipas, tuo tarpu nė vienas vyras apie tai nepranešė. Priežiūros atsakomybės turėjo įtakos karjeros pažangai 32,3% moterų ir tik 17,6% vyrų. Dauguma respondentų (73,5% moterų ir 58,8% vyrų) kaltės jausmą, stresą ar perdegimą įvardijo kaip pagrindinį iššūkį. Daugiau vyrų nei moterų mano, kad iššūkis yra nepakankamas vaikų priežiūros ar kitų priežiūros paslaugų prieinamumas.

Diagrama Nr. 20 Iššūkiai derinant darbą ir priežiūros atsakomybes pagal lytį, %
Iš viršaus į apačią: Nepakankamos priežiūros paslaugos; Finansinis spaudimas;
Lanksčių darbo galimybių trūkumas; Kaltė, stresas ar perdegimas; Prasta
priežiūros paslaugų kokybė; Ribotos karjeros galimybės; Kolegų pašaipos;
Paslėptas darbdavio priešiškas;

Rožinė - moterys; Mėlyna - vyrai

Atsakymai išskirstyti procentais (pagal lytį) apie iššūkius susijusius su rūpyba:

- Lankstaus darbo galimybių trūkumas: vyrai (23,5%), moterys (26,5%)
- Kaltės jausmas, stresas ar perdegimas: vyrai (58,8%), moterys (73,5%)
- Slaptas darbdavio priešiškas: vyrai (0%), moterys (8,8%)
- Kolegų pašaipos: vyrai (0%), moterys (5,9%)
- Finansinis spaudimas: vyrai (29,4%), moterys (20,6%)
- Priežiūros paslaugų neprieinamumas: vyrai (47%), moterys (11,8%)
- Prastos kokybės priežiūros paslaugos: vyrai (11,8%), moterys (17,6%)
- Karjeros pažangos sutrikdymas: vyrai (17,6%), moterys (32,3%)

Priežiūros atsakomybių įtaka karjerai

Moterų karjeros pasirinkimai buvo paveikti labiau nei vyrų. 50% moterų, palyginti su 0% vyrų, nurodė, kad priežiūra reikšmingai paveikė jų karjerą. 29,4% moterų, palyginti su 35,2% vyrų, pažymėjo, kad priežiūra turėjo tam tikros įtakos. Daugiau nei tris kartus daugiau vyrų (64,7%) nei moterų (20,6%) teigė, kad priežiūra neturėjo jokios įtakos jų karjerai.

Atsakydami į klausimą, kaip priežiūros atsakomybės paveikė jų karjerą, 70,6% vyrų ir 55,9% moterų nurodė, kad jų karjeros padėtis nepasikeitė. 35,3% moterų pakeitė darbą, tuo tarpu nė vienas vyras to nepadarė.

5 vyrai (29,4 %) ir tik 1 moteris (5,9 %) teigė, kad turėjo sumažinti savo darbo valandų skaičių. Viena moteris nurodė išėjusi iš darbo dėl priežiūros atsakomybių.

Vaikų priežiūros paslaugų naudojimas

Lentelė Nr. 4 Vaikų priežiūros paslaugų naudojimas per pastaruosius 12 mėnesių, %

	Kasdien (arba beveik kasdien)		Kelis kartus per savaitę		Kartą per savaitę		Retai		Niekada	
	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys
Priešmokyklinis ugdymas (įskaitant ne visos dienos ir nuotoliu)	41,2	20,6	5,9	2,9	0	2,9	5,9	5,9	47	67,6
Popamokinės veiklos	23,5	11,8	23,5	17,6	0	8,8	5,9	0	47	61,8
Dienos centrai	0	0	2,91	0	5,9	5,9	5,9	0	88,2	91,2
Auklė (-ius) ar soc. darbuotoja (-s)	0	0	0	0	0	5,9	11,8	2,9	88,2	91,2
Privati auklė (-ius)	0	5,9	0	0	0	8,8	17,6	0	76,5	91,2
Namų ūkio pagalbininkai, pvz. namų tvarkytojai	0	0	0	0	0	8,8	35,3	2,9	64,7	88,2
Seneliai ar kiti giminaičiai	5,9	11,8	2,91	17,6	0	8,8	58,8	23,5	23,5	47
Kiti suaugusieji – draugai, kaimynai ir pan.	0	11,8	2,91	5,9	0	2,9	23,5	26,5	64,7	61,8

Visoje lentelėje matyti tam tikri lyčių skirtumai, tačiau tai gali priklausyti nuo šeiminės situacijos (pvz., tam tikro amžiaus vaikų neturėjimas) arba prioritetų. 60,8 % visų respondentų nurodė niekada nesinaudoję ikimokyklinio ugdymo įstaigomis. Kalbant apie dienos centrų naudojimą, 90,2 % respondentų teigė niekada nesinaudoję šiomis paslaugomis. Mažiausia respondentų dalis nurodė niekada negavę pagalbos iš senelių, giminačių, kaimynų ar kitų suaugusiųjų.

Suaugusiųjų priežiūros paslaugų naudojimas

Lentelė Nr. 5. Suaugusiųjų priežiūros paslaugų naudojimas per pastaruosius 12 mėnesių, %

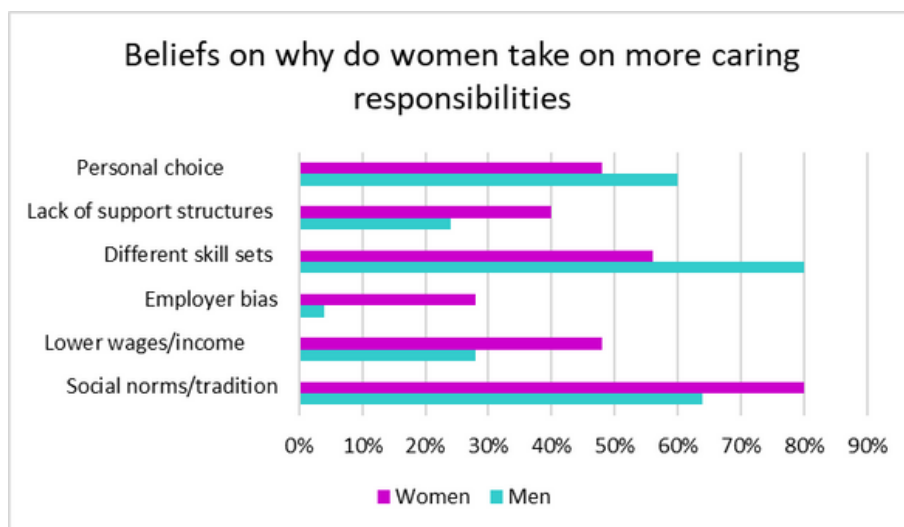
	Kasdien (arba beveik kasdien)		Kelis kartus per savaitę		Kartą per savaitę		Retai		Niekada	
	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys
Ilgalaikė priežiūra valstybinėje globos įstaigoje	0	8,8	0	0	0	2,9	5,9	2,9	94,1	85,3
Ilgalaikė priežiūra privačioje globos įstaigoje	5,9	5,9	0	0	0	2,9	11,7	2,9	82,4	88,2
Dienos centrai	0	2,9	0	0	0	2,9	5,9	0	94,1	94,1
Slaugytojų ar slaugos specialistų apsilankymai namuose	0	5,9	0	5,9	0	2,9	5,9	5,9	94,1	79,4
Socialinių darbuotojų apsilankymai namuose	5,9	2,9	0	2,9	0	2,9	5,9	11,8	88,2	79,4
Privačios asmeninės priežiūros paslaugos namuose	5,9	2,9	0	0	0	2,9	5,9	5,9	88,2	88,2
Namų ūkio darbuotojas	0	2,9	0	0	5,9	11,8	11,8	2,9	82,4	82,4

Nustatyta, kad nėra lyčių skirtumų naudojantis suaugusiųjų priežiūros paslaugomis.

2 dalis: Požiūris ir įsitikinimai apie lyčių vaidmenis priežiūroje

Visos moterys ir du trečdaliai vyrų (64,7 %) mano, kad vyrai ir moterys priežiūros atsakomybėmis dalijasi nevienodai.

Grafikas Nr. 21. Įsitikinimai, kodėl moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių, pagal lytį, %

Iš viršaus į apačią: Asmeninis pasirinkimas; Paslaugų trūkumas (vaikų, vyresnio amžiaus žmonių priežiūros, ilgalaikės priežiūros); Skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai; Darbdavių šališkumas; Mažesnis moterų darbo užmokestis ir (arba) pajamos; Socialinės normos / tradicijos;

Rožinė - moterys; mėlyna - vyrai

Apklausoje metu buvo klausiama apie veiksnius, dėl kurių moterys prisiima daugiau priežiūros atsakomybių. Dauguma respondentų (74,7 %) mano, kad tai lemia socialinės normos ir tradicijos, o 64 % respondentų nurodė, kad nelygybę priežiūros srityje lemia skirtingi moterų ir vyrų įgūdžiai. Čia pastebimas skirtumas tarp lyčių – daugiau moterų nei vyrų mano, kad tam įtakos turi socialinės normos, o daugiau vyrų mano, kad nelygybė yra nulemta skirtingų vyrų ir moterų įgūdžių. Žymiai daugiau moterų mano, kad darbdavių šališkumas ir mažesnės moterų pajamos taip pat reikšmingai prisideda prie nelygybės rūpyboje.

Daugiau nei pusė respondentų (57,3 %) nei sutinka, nei nesutinka su teiginiu „Darbdaviai mažiau toleruoja vyrų darbuotojų darbo pertraukimus vaikų priežiūros veikloms nei moterų“. Pastebimas reikšmingas skirtumas tarp vyrų ir moterų, kurie sutinka su šiuo teiginiu (16 % vyrų ir 42 % moterų), o skirtumas tarp nesutinkančių yra mažesnis (16 % vyrų ir 6 % moterų).

Teiginį „Šeimoje ar partnerystėje tiek vyrai, tiek moterys turėtų vienodai rūpintis vaikais“ palaiko tiek moterys, tiek vyrai. Vyrų tarpe su šiuo teiginiu sutiko 76 %, o 24 % buvo neutralūs. Tarp moterų šį teiginį palaikė 98 %, o 2 % nei sutiko, nei nesutiko, kas rodo, kad moterys labiau palaiko vienodą vaikų priežiūros atsakomybių pasidalijimą.

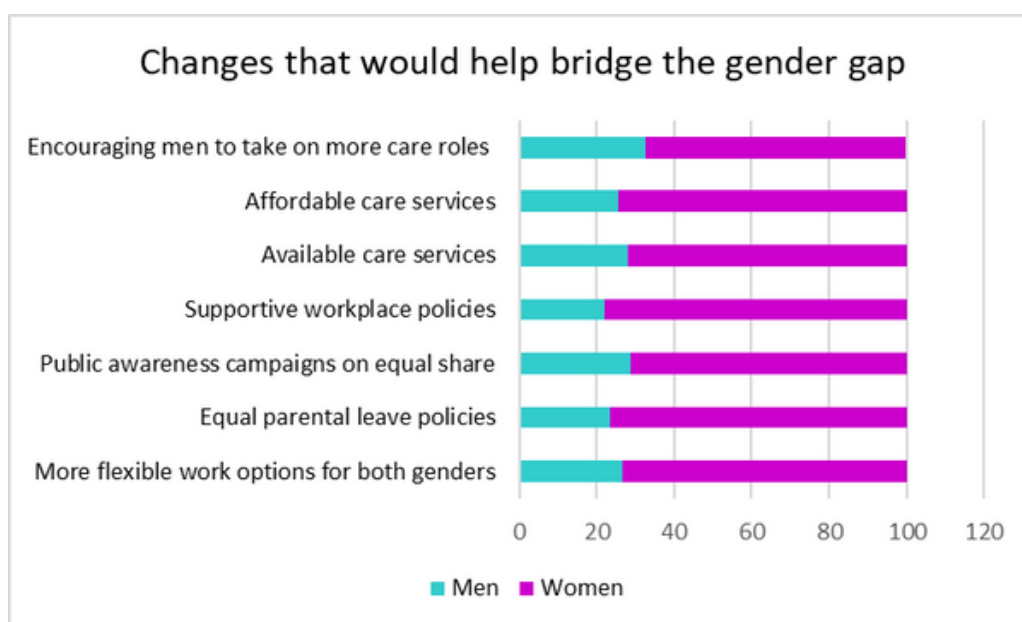
Požiūriai į suaugusiųjų priežiūrą yra gana panašūs kaip ir į vaikų priežiūrą. Kalbant apie teiginį „Darbdaviai mažiau toleruoja vyrų darbuotojų darbo pertraukimus suaugusiųjų priežiūros veikloms nei moterų“, dauguma respondentų (58 %) išreiškė neutralų požiūrį (76 % vyrų ir 50 % moterų). Čia taip pat matomas lyčių skirtumas – 42 % moterų sutinka su šiuo teiginiu, tuo tarpu sutinkančių vyrų yra tik 12 %.

Galiausiai, kalbant apie teiginį „Šeimoje ar partnerystėje tiek vyrai, tiek moterys turėtų vienodai rūpintis suaugusiais, kuriems reikalinga priežiūra“, vyrų nuomonės yra labiau susiskirsčiusios – 72 % sutiko, o 28 % buvo neutralūs, tuo tarpu moterys buvo tvirčiau palaikančios (96 % sutiko, 4 % buvo neutralios).

Diagrama Nr. 22. Kas galėtų padėti sukurti vienodą priežiūros atsakomybių pasidalijimą, pagal lytį

Iš viršaus į apačią: Skatinimas vyrus prisiimti priežiūros atsakomybes; Prieinamos kainos priežiūros paslaugos; Priežiūros paslaugų prieinamumas; Palaikančios darbo vietos politikos; Visuomenės informavimo kampanija apie vienodas priežiūros atsakomybes; Vienodos vaikų priežiūros atostogų sąlygos; Lankščios darbo sąlygos;

Rožinė - moterys; mėlyna - vyrai

Tiek pat respondentų (po 65,3 %) mano, kad itin svarbios yra lankstesnio darbo galimybės abiem lytims ir vyrų skatinimas labiau įsitraukti į rūpybą. Šie aspektai buvo beveik tiek pat palaikomi kaip ir prieinamų priežiūros paslaugų teikimas (62,7 %) bei palaikančios darbo vietos politikos (60 %), o priežiūros paslaugų prieinamumas buvo svarbus 57,3 % respondentų. Viešinimo kampanijas, skatinančias lygiavertį priežiūros pasidalijimą, pasirinko 50,7 % dalyvių, o lygiavertes tėvystės atostogas – 40 %.

Išvados

Duomenys atskleidžia reikšmingą lyčių skirtumą priežiūros atsakomybėse tarp dirbančių asmenų. Nors dauguma respondentų dirba visą darbo dieną, priežiūros pareigos nėra vienodai paskirstytos. Moterims dažniau tenka kelios priežiūros rolės, įskaitant emocinę paramą ir namų ruošos darbus, taip pat jos dažniau organizuoja įvairius vizitus ir rūpinasi namų tvarkymu. Vyrai labiau įsitraukia į tokias rūpybos sritis kaip vaikų vežiojimas į mokyklą ir pagalba su namų darbais. Laiko, skiriamo priežiūrai, skirtumai taip pat akivaizdūs – keturis kartus daugiau moterų nei vyrų skiria daugiau nei 40 valandų per savaitę priežiūros darbams. Šis disbalansas turi apčiuopiamų pasekmių moterų karjerai: pusė moterų teigė, kad priežiūros atsakomybės reikšmingai paveikė jų karjerą, kai kurios sumažino darbo valandas, o trečdaliui net teko keisti darbą.

Iššūkiai, tokie kaip stresas, išsekimas ir lankstaus darbo galimybių trūkumas, dažniau minimi moterų. Be to, tik moterys pranešė apie darbdavių priešišumą ar kolegų patyčias dėl priežiūros atsakomybių. Formalių priežiūros paslaugų naudojimas išlieka mažas, dauguma respondentų pasikliauja neformalios pagalbos tinklu arba paslaugomis nesinaudoja iš viso.

Lietuvoje didesnė vyrų dalis mano, kad priežiūros atsakomybėmis yra dalijamasi po lygiai, kas rodo suvokimo spragą. Socialinės normos ir tradiciniai lyčių vaidmenys plačiai laikomi pagrindinėmis šio disbalanso priežastimis. Vis dėlto pripažįstama pokyčių būtinybė, stipriai palaikomos lanksčios darbo sąlygos, prieinamos priežiūros paslaugos ir politika, skatinanti vyrus imtis daugiau priežiūros atsakomybių.

IŠVADOS

Visose keturiose apklaustose šalyse moterys ir toliau prisiima daugumą priežiūros atsakomybių, dažnai patirdamos didelius asmeninius ir profesinius nuostolius. Nesvarbu, ar to priežastis būtų valandos, skirtos emocinei priežiūrai, karjeros aukojimas, ar ribotas prieinamumas prie priežiūros paslaugų – rūpybos našta išlieka stipriai susieta su lytimi.

Tačiau rezultatai taip pat rodo didėjantį abiejų lyčių – moterų ir vyrų – sąmoningumą bei norą keisti šias normas. Vyrams vis labiau suprantama, kad priežiūros pareigas reikia dalintis, o abi lytys sutaria dėl lankstaus darbo, vienodų tėvystės atostogų ir šeimai palankios darbo vietų politikos svarbos.

Laiko sąnaudos priežiūrai

Visose šalyse moterys nurodė, kad priežiūrai skiria daugiau nei 30–40 valandų per savaitę. Vyrų dažniau nurodė mažesnę valandų kiekį – dauguma jų priežiūrai skiria 10–30 valandų per savaitę.

Įtaka užimtumui ir karjerai

Vyrų nurodė patiriantys emocinį ir finansinį stresą, tačiau jų karjera rečiau sutrikdoma, o moterims dažniau tenka mažinti darbo valandas, keisti darbą arba net išeiti iš darbo dėl priežiūros atsakomybių. Kipro ir Graikijos moterys praneša apie didžiausią poveikį karjerai, kai rūpyba žymiai riboja darbo pasirinkimus ir karjeros pažangą.

Formalios ir neformalios priežiūros paslaugos

Priežiūros srityje pagalba dažniausiai gaunama iš senelių ir kitų giminaičių. Kipro ir Bulgarijos tėvai daugiausia pasikliauja neformaliais tinklais dėl prieinamų ar įperkamo paslaugų trūkumo.

Požiūris į lyčių lygybę priežiūroje

Dauguma respondentų, ypač moterys, mano, kad priežiūros srityje vis dar trūksta lygybės. Lietuvoje ir Bulgarijoje didesnę vyrų dalis mano, kad priežiūra dalinamasi po lygiai, kas rodo suvokimo spragą.

Šeimai palankios darbo vietos politikos ir visuomenės informavimo kampanijos yra būtinos, siekiant keisti normas ir užtikrinti, kad priežiūra taptų bendra atsakomybe.

SCAN ME

PRISIJUNK PRIE CAREDIZO
BENDRUOMENĖS

<https://www.facebook.com/groups/1129351228949456/>

SCAN ME

SVETAINĖ

<https://caredizo.eu/>